

DIPLOMATICKO-ÚŘEDNÍ CESTA GENERÁLNÍHO VÁLEČNÉHO KOMISAŘE LEOPOLDA ANTONÍNA JOSEFA HRABĚTE ŠLIKA Z PASOUNU A HOLÍČE (1663-1723) PO STŘEDONĚMECKÝCH DVORECH V ROCE 1706

Jiří KUBEŠ

Leopold Antonín Josef hrabě Šlik byl druhým synem Františka Arnošta Šlika (po 1623-1675). Jeho starší bratr František Josef (1656-1741) pocházel z otceva prvního manželství s Marií Markétou Ungnadovou z Weissenwolfu (†1661). Leopoldovou (sám používal nejčastěji jen své první jméno) matkou se však stala otceva druhá manželka Helena svobodná paní Traudischová (z Drahotuš, †1700). Druhorozenectví bylo důvodem toho, že v roce 1661 ustanovený šlikovský kopidlanský fideikomis zdědil po otcově smrti starší František Josef. Leopold proto neoplýval velkým pozemkovým majetkem, i když se snažil alespoň jeho část vysoudit. Tímto způsobem získal jednu čtvrtinu dědictví, zejména vokšickou část panství Veliš, které však v roce 1689 bratrovi zpětně prodal. Později vlastnil statky Radim a Žabonosy.¹⁾

1) Pro Šliky v barokním období neexistuje téměř žádná literatura. Základní poučení přináší jako vždy Ottův slovník naučný (dále OSN) 24, 1906, s. 678. Práce se slibným titulem Otakar Vinař: Pět století Šliků, Praha 1998 (zvláštní otisk z časopisu Heraldika a genealogie 31, 1998) je pohříchu kompilativní a pro barokní období je s výjimkou rodokmenů naprosto nepřínosná (bohužel i ony obsahují drobné chyby). Její autor vůbec nepracoval ani s dílkem František Piskač: Dějiny hradu Veliše a panství šlikovského. Historické pojednání, Jičín 1898, kde se nacházejí některé zásadní informace zejména o Františku Arnoštovi (tamtéž, s. 57-58) a Františku Josefovi Šlikovi (tamtéž, s. 58-68). Toto pojednání je snad jediné, které mapuje dějiny rodu v 17. a 18. století, i když pochází ve skutečnosti už z roku 1819. Sám Piskač přiznává, že pouze přeložil z němčiny do češtiny původní práci kopidlanského vikáře Františka Vacka a doplnil některé drobné pasáže. Vacek měl přímý přístup do šlikovského

Jako mladší syn se Leopold, který obdržel vynikající vzdělání, mohl věnovat duchovní, vojenské, ale i úřední či diplomatické kariéře. Zvolil si vojenské uplatnění v rámci habsburské monarchie. Stal se postupně polním maršálem, ovšem jeho vojenské schopnosti, které mohl uplatnit zejména v Uhrách v boji s Turky, sedmihradskými vévody i uherskými povstanci, nebyly jeho současníky ani historiky hodnoceny příznivě. Například holandský vyslanec Jacob Jan Hamel Bruyninx o něm na konci května 1705 referoval: „Hrabě Šlik...nebyl doposud zrovna nejšťastnější, pokud jde o válku...“ Leopoldovy schopnosti však ležely někde jinde, čehož si holandský vyslanec všiml také: „Je živý, pronikavý, vtíravý, přesvědčivý, pyšný, agilní, obratný a prohnáný..., takže s nadáním, které má, může být svému knížeti [tj. Salmovi, nejvyššímu hofmistrovovi a prvnímu muži dvora Josefa I., pozn. J. K.] velice prospěšný, pokud bude s tímto nadáním dobře zacházet. Může být však rovněž nebezpečným, pokud by ho chtěl zneužít.“²⁾

Hamel Bruyninx popsal vlastnosti, jež by měl mít dobrý diplomat a Šlika skutečně lákala i diplomatická a úřední kariéra. Už jako generální strážmistr zastupoval spolu s Wolfgangem IV. z Oettingen-Wallersteinu habsburskou stranu při jednání o míru s Turky v Karlovicích v letech 1698 a 1699. Díky svému druhému sňatku s Marií Josefou Vratislavovou z Mitrovic (1695)³⁾ se dostal do spojení s jejím mocným bratrem Janem

archívu, proto čerpal z jeho pramenů, jejichž mluva je i dnes pro pochopení role barokní šlechty a Šliků v dějinách habsburské monarchie zásadní a další výzkumy se bez jejich vytěžení neobejdou. Proto srov. ke vzniku fideikomisu SOA Zámrsk, RA Šliků, inv. č. 527, sign. XI. 3, fasc. 13 (povolení císaře Leopolda I. z 28. 3. 1661, díky němuž vznikl ze šlikovských panství fideikomis) a tamtéž, inv. č. 382, sign. VII. 12, kart. 36 (závěť Františka Antonína Šlika z roku 1672, kterou fideikomis vytvořil). K fideikomisu podle závěti patřila panství Kopidlno, Staré Hrady a Veliš, dále dva domy v Praze na Pohorelci a náleželo k němu také všechno rodinné zlato, stříbro, klenoty, nádobí, tapisérie, knihovna, archív, matematické přístroje, glóby a kočáry. K dělení šlikovských panství mezi oba bratry blíže akta z let 1683-1689 uložená tamtéž, inv. č. 55, sign. 17, kart. 3 (nebo F. Pískač: Dějiny, s. 58-60).

2) Vyslancova francouzská zpráva z 27. 5. 1705 je vydána v Geza von Antal – Jan Cornelis Hendrik de Pater (bewerkt): Weensche Gezantschapsberichten van 1670 tot 1720, Tweede deel, 's Gravenhage 1934, s. 318-319. Za její překlad děkuji Mgr. Petru Stránskému z Katedry cizích jazyků Fakulty humanitních studií Univerzity Pardubice.

3) Svatební smlouva je uložena v SOA Zámrsk, RA Šliků, inv. č. 76, sign. II. c, kart. 5.

Václavem, jenž stál později na výsluní přízně mladého císaře Josefa I. S jeho pomocí prošel dráhou diplomata, přičemž mu byly svěřovány hlavně mise k bavorskému kurfiřtovi Maxi Emanuelovi (1701, 1702), ale i k jiným říšským vladařským dvorům (1701, 1706) nebo do severní Itálie (1707).⁴⁾

Při diplomatických jednáních se osvědčil, a protože patřil také mezi chráněnce knížete Karla Teodora ze Salmu, nejvyššího hofmistra císaře Josefa I., začal stoupat i v úředních hodnostech. V létě 1705 se stal generálním válečným komisařem a tento úřad mohl uspokojovat jeho vojenské, úřední i diplomatické ambice najednou. Jeho kariéra kulminovala v roce 1713, kdy povýšil na post nejvyššího kancléře Království českého uprázdněný úmrtím jeho švagra Vratislava. Za Karla VI. byl počítán mezi členy císařova italsko-španělského okolí, ovšem na zásah svého nepřítele prince Evžena Savojského jej Habsburk nepovolal do tajné konference. Za své zásluhy obdržel na konci roku 1721 řád Zlatého rouna. Jako nejvyšší kancléř působil téměř až do své smrti dne 10. dubna 1723. Leopold Šlik byl pohřben do hrobky ve sv. Vítu na Hradčanech v Praze. Tam jeho památku stále připomíná vrcholně barokní náhrobník, jenž navrhl J. E. Fischer z Erlachu a realizoval jej F. A. Kaňka ve spolupráci se sochařskou dílnou M. B. Brauna.⁵⁾

Z dvojího manželství přežily svého otce, pokud je mi známo, dvě děti. Z prvního svazku s Klárou Rozálií z Kounic, ovdovělou Martinicovou (†1693) se jednalo o dceru Marii Annu (1690-1728), provdanou za moravského šlechtice Karla Josefa de Souches. Druhá manželka Marie Josefa

4) Zejména obě mise z roku 1701 byly pro císařskou stranu na začátku války o španělské dědictví velmi důležité. V březnu jednal v Bruselu s bavorským kurfiřtem o možném spojení s císařem. Max Emanuel se však záhy přidal na francouzskou stranu. Na zpáteční cestě si hrabě vyslechl také pyšná slova profrancouzsky naladěného kolínského kurfiřta Josefa Klementa Bavorského v Bonnu. Na podzim však Šlik uspěl, když během října uzavřel jménem Leopolda I. spojenecké smlouvy s kurfiřty mohučským (7. 10.) i trevírským (19. 10.) Srov. Max Braubach: Die Bedeutung der Subsidien für die Politik in spanischen Erbfolgekriege, Bonn-Leipzig 1923, s. 31-32, 49 a 52.

5) OSN 24, 1906, s. 678; dále srov. Vít Vlnas: Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka, Praha-Litomyšl 2001, s. 115, 168, 170, 175, 246 (obrázek), 249-250, 304, 438, 550-551 a Karl Gutkas: Die führenden Persönlichkeiten der habsburgischen Monarchie von 1683 bis 1740, in: týž (Hg.): Prinz Eugen und das barocke Österreich, Salzburg-Wien 1985, s. 80. K udělení řádu Zlatého rouna blíže SOA Zámorsk, RA Šliků, inv. č. 232, sign. IV. 24, kart. 25. Dále srov. torzo korespondence s císařem Josefem I. z let 1706-1710 (tamtéž, inv. č. 179, sign. III. 36, kart. 19, 5 dopisů).

Vratislavová z Mitrovic (†1737) dala život jedinému mužskému dědicovi a pokračovateli rodu, Františku Jindřichovi Šlikovi (1696-1766).⁶⁾

Osobnost Leopolda Šlika je možné poznat, na rozdíl od jiných barokních šlechticů, z dochovaných materiálů blíže. K tomuto účelu mohou posloužit zejména jím psané osobní prameny. Z jeho korespondence ve šlikovském rodinném archívu zbylo sice jen několik málo kusů, o to více je jí možné nalézt v materiálech jiných rodů, např. Ditrichštejnů,⁷⁾ Kouniců⁸⁾ či Salmů.⁹⁾ V rodinném archívu je ale navíc umístěna část deníku z diplomaticko-úřední cesty, kterou vykonal jako generální válečný komisař v roce 1706 a jež směřovala ke vladařským dvorům středoněmeckého prostoru. Tento cestovní deník dokládá, jakým zásadním způsobem se vzdělání šlechtici podíleli na vytváření zahraniční politiky habsburských císařů na přelomu 17. a 18. století. Dovoluje nahlédnout nejen do průběhu složitého zákulisního diplomatického jednání, ale pomáhá poznat cestovní každodennost, způsob myšlení nebo životní styl vysoce postavených šlechticů.¹⁰⁾

Leopold Šlik vykonal na počátku 18. století několik diplomaticko-úředních cest a všechny byly spjaty s děním ve válce o španělské dědictví, a to

6) OSN 24, 1906, s. 678 a MZA Brno, RA Ugartů, inv. č. 454, kart. 23; inv. č. 965-966, 968-969, 974-975, vše kart. 48. V ugartovském archívu se nachází i souchesovský archív. Vyjmenované materiály se týkají záležitosti dědictví po Kláře Rozálii Šlikové, rozené Kounicové, a Leopoldu Šlikovi. Je zde např. uložen i opis jeho závěti (inv. č. 974).

7) Srov. zprávy, které Leopold Šlik posílal jako plukovník knížeti Ferdinandu z Ditrichštejna a v nichž jej informuje o válkách s Turky. Pocházejí z let 1688 až 1694 a jsou uloženy v MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 688, sign. 295, kart. 220 (poměrně nezanedbatelných 112 folií).

8) V tomto případě mám na mysli korespondenci Leopolda Šlika s Dominikem Ondřejem z Kounic z let 1698 až 1702 uloženou v MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1856, sign. 47 c, kart. 213; inv. č. 1984, sign. 83/36, kart. 236; inv. č. 2407, sign. III 82/15, kart. 269 atd. Jedná se celkem o 75 folií, z nichž nejzajímavější jsou dopisy, které posílal Šlik v roce 1701 v době své ambasády u bavorského kurfiřta Maxe Emanuela.

9) Rozsah šlikovského materiálu v salmovském archívu v německém Anholtu je mi neznámý, rozhodně však nebude zanedbatelný. Některé prameny cituje např. **Charles W. Ingra**: *In Quest and Crisis: Emperor Joseph I and the Habsburg Monarchy*, West Lafayette, Indiana 1979, s. 232, pozn. 74.

10) Cestovní deník je uložen v SOA Zámorsk, RA Šliků, inv. č. 171, sign. III. 3, kart. 17. Deník se nedochoval celý. Obsahuje 22 folia z doby 25. 5. – 5. 8. 1706 (srov. edici deníku v příloze). V odborné literatuře jej zmínil již **Max Dvořák jun.**: *Hrabata Šlikové a jich archív v Kopidlně. Příspěvek k dějinám české šlechty*, ČCH 1, 1895, s. 306.

zejména na jejím bavorském a rýnském bojišti. Císařským vojskům a jejich spojencům se v roce 1704 podařilo díky vítězné bitvě u Höchstädtu postupně obsadit celé Bavorsko, jehož kurfiřt Max Emanuel našel azyl u svého spojence, francouzského krále Ludvíka XIV. V říšském prostoru od této doby vládla moc spojeneckých vojsk a francouzské sbory byly udržovány za Rýnem. Těžiště bojů se v následujícím roce přesunulo zejména do severní Itálie, kde Francouzi obkličovali savojského vévodu, který byl v té době císařským spojencem, v jeho rezidenčním městě Turíně. Rok 1705 však špatně zásobeným a slabým císařským vojskům v Itálii pod vedením prince Evžena Savojského úspěchy nepřinesl. Na přelomu let 1705 a 1706 ale námořní velmoci, jež sledovaly ve Středozemním moři vlastní zahraniční politiku, poskytly císařským velikou peněžní pomoc. Jejich jedinou výhradou přitom bylo, že musí být využita v severní Itálii princem Evženem. Pro válečnou kampaň roku 1706 z toho plynulo, že hlavním cílem císařských vojsk bude osvobození Turína a oťřesení francouzské vojenské moci v severní Itálii. Říšský prostor tedy stál stranou spojeneckého zájmu, i když i zde se musela udržovat početná armáda, jíž velel katolický říšský maršál Ludvík Vilém Bádenský. Další spojenecká vojska, tentokrát vedená Marlboroughem, stála v Brabantsku a sám vévoda si původně nepřikládal žádné naděje, že by toho roku vůbec vybojoval nějakou důležitou bitvu. Rok 1706 byl nakonec pro spojence více než úspěšný. Na konci května zvítězil *milord* Marlborough u Ramillies a na počátku září se Evženu Savojskému podařilo porazit Francouze před Turínem a během podzimu získat kontrolu nad velkou částí severní Itálie. Jen rýnská armáda markraběte Ludvíka Viléma Bádenského již několik let neslavila výrazné úspěchy.¹¹⁾

Císař a jeho ministři byli již delší dobu vůči bádenskému markraběti a jeho defenzivní válečné taktice, díky níž si vysloužil přezdívku „Váhavec“, nepřátelsky naladěni. Několikrát na něj marně tlačili, aby překročil Rýn, podnikl nějakou energickou akci a tím na sebe vázal větší množství francouzského vojska. Právě v roce 1706 se císařský dvůr definitivně rozhodl odstranit svého dávného spojence Ludvíka Viléma z funkce katolického říšského maršála a klíčovou postavou v proti němu namířené akci se stal Leopold Šlik. Hrabě měl v průběhu své cesty po říši zjistit, zda je rýnská

11) K tomu blíže pozitivistická práce Carl von Noorden: Europäische Geschichte im 18. Jahrhundert, 1. Abteilung. Der spanische Erbfolgekrieg, Band 2, Düsseldorf 1874, s. 297-390 (8. Buch: Das Siegesjahr 1706) nebo V. Vlnas: Princ, s. 262-279.

armáda schopná zaútočit na francouzského protivníka. Císařští ministři mu před jeho odjezdem jasně vysvětlili, jaké stanovisko by měl ve své závěrečné zprávě o stavu rýnské armády zaujmout. Mělo z ní vyplynout, že vojsko je v dobrém stavu a že jen špatné velení bádenského markraběte mu znemožňuje dosáhnout válečných úspěchů. S takovou zprávou by císař Josef I. mohl říšské vladaře přesvědčit o neschopnosti Ludvíka Viléma a tím dosáhnout jeho odvolání.¹²⁾ Šlik chápal závažnost své mise pro císařské plány, ale ta ho stavěla před jisté osobní dilema: „*Ti, kteří rozhodují, zůstávají odpovědni za své činy. Nechci nic jiného, než zjistit pravdu. Když jsem odjížděl z Vídně, řekl jsem, že pokud nedokáži markraběti vinu, jistí lidé to budou vykládat tak, že se jsem také vinen... Samozřejmě nebudu psát o ničem, co slyším nebo vidím a co by bylo proti císařovým záměrům. Nejsem však nástrojem, který by podporoval nečestné kabaly, a raději bych obětoval své štěstí, než abych se podílel na zruinování schopného, čestného a uznávaného muže.*“¹³⁾

V těchto mocenských podmínkách probíhala diplomaticko-úřední cesta Leopolda Šlika po středoněmeckém prostoru a z jejího průběhu je možné poznat, proč nehrála rýnská armáda toho roku větší roli na vojenském poli. Důvodů bylo několik. Prvním a největším se jevil nedostatek peněz vyplývající z toho, že ústřední bojiště se nacházelo toho roku podle přání námořních mocností i habsburského císaře v severní Itálii. Navíc rýnské jednotky byly velmi různorodé a současníci je nepokládali za nejsilnější. Podle císařské protibádenské propagandy zde tábořilo asi 40 tisíc vojáků, ve skutečnosti však dosahovaly velikosti pouze 26 tisíc mužů. Císař Josef I. je totiž průběžně zmenšoval, protože potřeboval vojáky na italské frontě a na potlačení dlouho trvajícího uherského povstání. To vše doplňoval markrabě Bádenský jako známý váhající velitel, který byl často nemocen a navíc mu zbýval necelý rok života. Tuto situaci na rýnské frontě hrabě důvěrně během své cesty poznal a na císařský rozkaz ji pomáhal vytvářet, protože vše bylo se záměrem odstranit Ludvíka Viléma.¹⁴⁾

12) Diplomatičkou akci namířenou proti Bádenskému a Šlikovu roli v hrubých obrysech naznačil již C. von Noorden: Europäische Geschichte, Band 2, Düsseldorf 1874, s. 509. Podrobněji ji rozebral pouze Ch. W. Ingrao: In Quest and Crisis, s. 52-53.

13) Citováno z dopisu anglickému diplomatovi Saint-Saphorinovi, který napsal Šlik 30. června 1706 ve Frankfurtu nad Mohanem. K tomu M. Braubach: Prinz Eugen von Savoyen. Eine Biographie, Band 2: Der Feldherr, Wien 1964, s. 441.

14) Ch. W. Ingrao: In Quest and Crisis, s. 52-53 a ke Šlikově roli srov. edici deníku v příloze.

Šlikova diplomaticko-úřední cesta vedla z Vídně, kde zanechal svou druhou ženu, desetiletého syna a dědice Františka Josefa a část svého dvora, přes Prahu, Řezno, Mnichov a Stuttgart do okolí porýnského Ettlingen (jižně od Karlsruhe), kde se toho roku nacházely Bádenského říšské spojenecké jednotky. Navíc navštívil všechny tři duchovní kurfiřty a jejich dvory, které se nacházely v Kolíně, Mohuči a trevírský pobýval v době Šlikovy návštěvy v Ehrenbreitsteinu u Koblenze. Největší část své cesty však Leopold spolu se svým generálním válečným komisariátem strávil v bankovním centru ve Frankfurtu nad Mohanem.¹⁵⁾

Kromě mise věnované otázce bádenského markraběte musel Šlik plnit několik dalších úkolů. Nejdůležitější z nich byly ty, co vyplývaly z úřadu císařského generálního válečného komisaře. Nositel této hodnosti musel hlavně zajišťovat tolik potřebné finance pro každoroční náročnou vojenskou kampaň. K náplni jeho funkce proto neodmyslitelně patřilo časté cestování a vyjednávání s císařskými spojenci o financování válečných sborů, což nezdůrazňovalo velké diplomatické schopnosti a umění pohybovat se v nejvyšší společnosti. Vzdělaný barokní kavalír Šlik byl v tomto ohledu mužem na svém místě. Jeho aktivity jej na počátku 18. století pravidelně zaváděly ke dvorům nezávislých říšských vládařů jako například k duchovním kurfiřtům a arcibiskupům do Kolína nad Rýnem, Mohuče a Trevíru, do Mnichova (odkud byli roku 1704 vypuzeni bavorští Wittelsbachové), k württenberským vévodům do Stuttgartu, do říšských měst a bankovních center Augsburgu a Frankfurtu nad Mohanem i jinam.¹⁶⁾

Při své cestě v roce 1706 tedy Šlik nevstupoval na zcela neznámé pole a řadu vládařů, k jejichž dvorům směřoval, již osobně znal, a to mu ulehčovalo jeho misi. Nejvřelejší poměr jej zřejmě pojil s trevírským arcibiskupem Janem Hugem z Orsbecku (1676-1711), s nímž se seznámil již v roce 1701. V deníku jej označil za „*milého a zdatného pána*“, který mu prokazoval velkou náklonnost. K jeho dvoru přicestoval 21. července 1706 a do deníku si tehdy zapsal: „*Výše zmíněnou Jeho Kurfiřtskou Milost jsem našel v přibližně stejném stavu, v jakém jsem ji před pěti lety opustil. Ze svých nových zdravotních příhod se docela vyléčila, ale zároveň musím podotknout, že v noze cítí ještě bolesti.*“¹⁷⁾

15) Srov. itinerář Šlikovy cesty v tabulce 1.

16) O funkci generálního válečného komisaře a jeho nezáviděníhodné pozici mezi dvorskou válečnou radou a dvorskou komorou blíže Oskar Regele: *Der österreichische Hofkriegsrat 1556-1848*, Wien 1949, s. 19-20 a tabulky na s. 84 a 85.

17) K tomu srov. edici deníku, zápisy ze dní 21. a 24. 7. 1706.

Ani přátelské osobní vztahy však často nemusely znamenat splnění všech finančních nároků generálního válečného komisaře císaře Josefa I. Získat dostatek peněz z císařem ovládaných zemí, či od mnoha územně poměrně malých spojenců v říši bylo opravdu časově a diplomaticky náročné. Šlikův příklad z roku 1706 hovoří za vše. Jeho mise měla především sehnat finance na vyplacení části různorodé říšské armády Ludvíka Viléma Bádenského, na níž britští a holandsí spojenci přispívali jen dílem.¹⁸⁾ Generálnímu válečnému komisaři se toho roku podařilo během jeho cesty sehnat 200 tisíc zlatých, a to pouze v císařem ovládaných zemích, tj. v dědičných zemích, Bavorsku a Kolínsku. Část peněz pocházela z Čech, kde již roku 1685 zastavila dvorská komora Arnoštovi Josefovi z Valdštejna komorní panství Křivoklát. Teprve po více jak dvaceti letech jej však Valdštejn získal za dalších 100 tisíc zlatých do dědičného vlastnictví. Tato částka měla být na císařův rozkaz použita na financování říšské armády. Další peníze získal Šlik podle očekávání hladce v císařem ovládaném Bavorsku, odkud si odvážel anticipaci na 150 tisíc zlatých. Směnky se na skutečné mince přeměnily až ve Frankfurtu nad Mohanem u tamějších bankéřů a 18. června je již Leopold dělil ve vojenském táboře u Ettlingen mezi velitele říšského vojska. Další peněžní podporu pak vyjednal Šlik na konci července u kardinála Kristiána Augusta ze Sachsen-Zeits v Kolíně nad Rýnem, který vedl coby dómský probošt zemskou správu na místo vypuzeného kurfiřta Josefa Klementa Wittelsbašského. Kardinál poručil svým úředníkům vyhotovit anticipaci na 82 tisíc zlatých.¹⁹⁾

Šlikova cesta však měla kromě úředního charakteru také rozměr ryze diplomatický. Generální válečný komisař byl totiž pověřen vyřešit několik úkolů, které již stály mimo náplň jeho funkce. Již když odjížděl z Vídně, věděl, že je císařem zmocněn projednat plán válečných operací rýnské armády Ludvíka Viléma Bádenského na probíhající rok 1706. Měl jej také konzultovat s britskými a holandskými spojenci. Hlavní jednání o této otázce následně proběhla v první polovině června v Rastattu a Scheibenhartdu, nově přebudovaných letních sídlech bádenského markraběte. Dne 18. června

18) Velice různorodé říšské vojsko na Rýně bylo udržováno za pomoci subsidií, které podle různých spojeneckých smluv vypláceli zejména císař (např. pruským a würzburským sborům) a Holanďané (např. hannoverským a württenberským jednotkám). K tomu blíže M. Braubach: Die Bedeutung, zejména s. 73-171 (Kapitel 3: Die Reichsarmee am Oberrhein und die Subsidienskontingente der deutschen Fürsten in Flandern, Italien und Spanien).

19) Srov. edici deníku, zápisy ze dní 29. 5., 7., 9. a 18. 6.; 28. – 30. 7. 1706.

byla ukončena a jejich závěr si Šlik poznamenal do deníku: „*Bylo stanoveno, aby tak malé a zároveň neúplné císařské, krajské ani říšské vojenské sbory samy nic důležitého nepodnikaly a také prý není ani žádná příležitost získat zimní kvartýry za Rýnem. Opravdu je tu málo vojáků a není možné překročit Rýn bez toho, aby nebyly spatřeny pevnosti Lipre, Philippsburg, Landau a Schwarzwald.*“ Rýnské armádě Ludvíka Viléma tedy byla pod vlivem jejího velitele, nedostatku vojska a spojeneckého důrazu na bojiště v severní Itálii předem určena pasivní role ve válečných událostech toho roku. V průběhu srpna hrabě konečně vyhotovil zprávu o stavu rýnské armády pro císařský dvůr. Ta byla ve Vídni přijata velice kladně, protože nadhodnocovala početní stav říšského vojska, oceňovala jeho dobrou kondici a stavěla Bádenského jako jejího velitele do velice negativního světla. Šlik tím projevil velkou loajalitu k císařským plánům na úkor svého svědomí, kterého se ještě nedávno ve své korespondenci dovolával. Celá kampaň vedená za účelem diskreditace katolického říšského maršála na podzim 1706 ještě zesílila poté, co Ludvík Vilém odmítl splnit císařovy rozkazy ohledně tažení do Alsaska. Ve své funkci však zůstal až do své smrti na počátku roku 1707.²⁰⁾

V průběhu cesty Leopoldu Šlikovi postupně přibývaly další úlohy, kterými ho císař Josef I. pověřoval po rychlých jízdách kurýrech. Nejsložitější byla ta, kterou přinesl posel 2. července v době, kdy generální válečný komisař obědval ve svém pronajatém frankfurtském domě. Sám Šlik ji označil za „*velmi těžký a choulostivý úkol.*“ Věděl totiž z vlastní zkušenosti, že vyřešit otázku povstalých Uhrů, jichž se jemu svěřená nová mise týkala, je diplomaticky i vojensky velice nelehké. Sám proti nim několikrát (naposledy v roce 1705) téměř bezvýsledně bojoval. Nyní císař požadoval, aby Šlik vyjednal u říšských vladařů vyslání dvou až třech jízdých pluků z nečinné říšské armády stojící u Ettlingen na nelehké uherské bojiště na pomoc císařským zbraním. Leopold měl posléze podle císařského rozkazu sám dohlédnout na jejich nalodění v Donauwörthu, Ingolstadtu a Řezně a doprovodit je po Dunaji do Vídně.²¹⁾

Problém povstání Františka II. Rákócziho, jež vypuklo na obranu uherských stavovských svobod (1703-1711), měl poměrně rozsáhlé evropské

20) K tomu srov. Ch. W. Ingrao: In *Quest and Crisis*, s. 53-54 a edici deníku, zápis ze dne 18. 6. 1706.

21) Tamtéž, zápis ze dne 2. 7. 1706 a k Josefovou záměru posílit uherské jednotky v kontextu C. von Noorden: *Europäische Geschichte*, Band 2, Düsseldorf, s. 507 nebo Ch. W. Ingrao: In *Quest and Crisis*, s. 53.

politické souvislosti a vídeňská vláda nemohla při jeho řešení postupovat zcela podle své vůle. Císař Josef I. se ho po svém nástupu na trůn snažil rychle ukončit a nabízel Uhrům, které podporovali Francouzi, dalekosáhlé ústupky. Tuto smířlivou politiku prosazovaly i námořní mocnosti Anglie a Holandsko, které vyvíjely na Vídeň trvalý diplomatický tlak ve jménu ochrany protestantského náboženství, jak také zněl jeden z Rákócziho požadavků. Sedmihradský kníže však žádnou nabídku nepřijímal, a proto se císař rozhodl použít opět sílu svých vojsk, což od začátku prosazoval i princ Evžen Savojský jako prezident dvorské válečné rady. Císařská vojska v Uhrách však byla trvale početně slabá. V roce 1706 se vyskytla možnost posílit je na úkor v té době nečinně stojící rýnské říšské armády. To vyvolalo nejen stížnosti Ludvíka Viléma Bádenského, ale i další protesty ze strany námořních mocností. Josef I. je odbyl tvrzením, že odvolané sbory stály na Rýně stejně zcela zbytečně a že je může využít daleko lépe někde jinde. Zajištění organizace velké části akce přesunu vojsk svěřil vídeňský kabinet Šlikovi, jenž právě v Porýní pobýval. Během července ale císař zvýšil svůj původní požadavek dvou až tří jezdeckých pluků na pluky čtyři.²²⁾

Před Leopoldem Šlikem nyní stál skutečně choulostivý úkol, protože musel některé říšské vladaře přesvědčit, že postoj námořních velmocí je krátkozraký a tvrdé potlačení uherského povstání je jedinou možnou cestou, jak zajistit císaři klid ve vlastních zemích. Ještě téhož dne seznámil Leopold s blíže nespecifikovanými císařskými požadavky mohučského nejvyššího hofmistra Jana Filipa Stadionu, jenž právě pobýval ve Frankfurtu nad Mohanem. Dopoledne 6. července přijal Šlika v audienci v soukromých pokojích své mohučské rezidence kurfiřt Lothar František Schönborn (1695-1729). Sám žádnou pomoc nenabídl a doporučil hraběti, aby císařovy nároky projednal hlavně s velitelem rýnské armády Ludvíkem Vilémem Bádenským. Během oběda však dorazil do Mohuče vídeňský kurýr a předal kurfiřtovi i Šlikovi psaní, v němž Josef I. požadoval vyslání jednoho jezdeckého schönbornského pluku do Uher. Arcibiskup Schönborn však nebyl této myšlence nakloněn a dlouho váhal, než se rozhodl splnit císařovu vůli: „*Začali jsme znovu jednat, ale kurfiřt dlouho*

22) K Rákócziho povstání podrobně starší práce Anna Gašparíková: *Povstanie Rákócziho a Slovakia*, Bratislava 1930 či modernější přehled Ch. W. Ingrao: *In Quest and Crisis*, s. 52-53, 123-160. Evženův postoj dokumentuje V. Vlnas: *Princ*, s. 265, dále srov. edici deníku, zápis z 20. 7. 1706.

otálel se svolením. Dotyčný pluk... totiž ve srovnání s požadavky není v tak dobrém stavu, aby měl být propuštěn.“ Šlik byl nakonec ve své diplomatické snaze úspěšný, ovšem císař musel kurfiřtovi slíbit několik drobných ústupků a výhod, jejichž konkrétní znění dohodli Šlik se Stadionem teprve ve dnech 4. až 5. srpna.²³⁾

Šlika nyní čekala cesta do Rastattu za *generalleutnantem* Ludvíkem Vilémem Bádenským, kam dorazil 9. července. Markrabě sice zpočátku projevil ochotu o věci jednat, ale posléze argumentoval tím, že nedostal přímý rozkaz císaře, které konkrétní pluky má uvolnit, a proto prý zatím nemůže Šlikovi vyhovět. Věc se začala časově protahovat, jak bylo ostatně při jednáních v rámci vztahu říše (potažmo Ludvíka Viléma) a císaře již dávno běžné. Markrabě Bádenský ještě několik dní váhal, než konečně 12. července vyslal kurýra do Vídně, jenž měl přinést konkrétní císařův rozkaz. Zpět do Porýní dorazil kurýr s rozkazem až 24. července. Mezitím však zareagoval na výzvy habsburské diplomacie würzburský biskup Jan Filip II. z Greiffenclau (1699-1719). Jen den po odeslání kurýra do Vídně dostihl Šlika v Rastattu biskupův posel se zprávou, že jeden würzburský jezdecký pluk je okamžitě připraven přijmout Leopoldovo velení.²⁴⁾

Císařův plán na posílení vojska v Uhrách pomalu dostával konečnou podobu, kterou potvrdil dopis, jenž byl Šlikovi doručen 24. července v době, když byl na cestě do Kolína nad Rýnem. List mluvil jasnou řečí. Do Uher budou vyslány tři jízdní pluky, a to jeden hohenzollernský, jeden schönbornský a jeden würzburský. Spolu s nimi vyrazí na cestu též jeden pěší würzburský regiment. Císař vyzýval Bádenského i svého generálního válečného komisaře, aby sbory odjely ihned. Šlik pracoval na příslušných rozkazech a informujících dopisech pro markraběte Ludvíka Viléma, mohučského kurfiřta Schönborna i císařského rezidenta ve Frankfurtu nad Mohanem část noci, aby s nimi mohl kurýr vyrazit na místo určení již ráno 25. července. Rozkaz pro Bádenského ještě pro jistotu o dva dny později

23) Tamtéž, zápisy ze dní 2., 6. a 24. 7. 1706.

24) Tamtéž, zápisy z 9. – 13. 7. 1706. Würzburský biskup se stal císařským spojencem na základě smlouvy podepsané v létě 1701 ve Vídni. V ní se zavázal poskytovat císaři 4000 svých vojáků (tj. dva jezdecké a jeden pěší pluk) za roční subsidii ve výši 380 tisíc zlatých. Habsburk převedl výplatu této částky na bedra Království českého. Smlouva byla postupně několikrát prodlužována. Důležitý je její dodatek z prosince 1706, v němž biskup povolil využívání jednoho jezdeckého pluku i na uherském bojišti. Srov. M. Braubach: Die Bedeutung, s. 160-162.

napsal znovu. Celou Šlikovu diplomatickou účast v této záležitosti završilo jednání s mohučským kurfiřtem Schönbornem a jeho nejvyšším hofmistrem Stadionem ve dnech 4. až 5. srpna, při němž Leopold dojednal podrobnosti vyslání schönbornského pluku a jeho financování.²⁵⁾

Kromě popsané diplomatické úlohy se musel Šlik v průběhu své cesty angažovat ještě v několika dalších záležitostech. S württenberským vévodou Eberhardem Ludvíkem (1677-1733) projednal nepříjemný problém násilností, které napáchaly jeho sbory v císařem spravovaném Bavorsku. S vedením rýnské říšské armády se snažil stanovit způsoby, jak zásobovat vojsko zbraněmi a další výstrojí. V Kolíně nad Rýnem se navíc zapojil i do záležitosti volby nového münsterského biskupa, přičemž se snažil podpořit nároky osnabrückého biskupa Karla Josefa Lotrinského (1698-1716), kterému dával přednost jak kolínský dómský probošt, kardinál Kristián August ze Sachsen-Zeits, tak císař Josef I.²⁶⁾

Na cestovní deník Leopolda Šlika se však nemusí nahlížet pouze jako na pramen k politicko-vojenským dějinám. Je také velmi vhodným zdrojem informací pro zrekonstruování šlechtické cestovní každodennosti a pro poznání elitního životního stylu. Z této perspektivy je důležité vědět, že Šlik necestoval sám, ale ve zvláštní skupině, ve které se důsledně dodržovala dvojí hierarchie. Hrabě se při své diplomaticko-úřední misi obklopil společností čítající 12 mužů. Jeho skupina postrádala ženský živel a byla členěna nejen pevnou hierarchií úřadu generálního válečného komisariátu, ale i společenskými rozdíly vyplývajícími z toho, že Leopolda doprovázela i část jeho vlastního dvora. Proto se v této cestovní společnosti nacházeli na jedné straně sekretář, buchalter a tři radové z generálního válečného komisariátu a na druhé straně doprovázeli Šlika jeho vlastní dvořané a služebníci. Byli to mladý šlechtic z rodu Roo, sekretář, komorník, páže, kuchař a dva lokajové.²⁷⁾ Od 24. června se k hraběti navíc připojil jeho vzdálený příbuzný Vratislav Maxmilián Vratislav z Mítovic.²⁸⁾

25) Srov. edici deníku, zápisy z 24. a 27. 7., 4. – 5. 8. 1706.

26) Tamtéž, zápisy z 20. 6. (jednání s württenberským vévodou), 13. 7. (jednání o výstroji vojska) a 27. – 30. 7. 1706 (mohučské jednání o münsterské volbě).

27) K sociální diferenciaci v cestovních skupinách (která se ovšem postupně mohla i stírat) blíže Antoni Maćzak: *Travel in Early Modern Europe*, Oxford 1995, s. 121 n.; ke složení Šlikovy cestovní skupiny srov. edici deníku v příloze, zápis z 25. 5. a 24. 6. 1706.

28) Ten zůstal u Šlika do 30. července, kdy se od něj v Kolíně nad Rýnem oddělil. Vratislav v tomto městě očekával instrukce svého staršího bratra Fran-

Šlikovo putování téměř zcela postrádalo turistický akcent, o kterém vypovídá například deník Kryštofa Václava z Nostic z jeho cesty do Holandska z roku 1705. Pouze výjimečně se hrabě zmiňuje, že navštívil nějakou pamětihodnost. Stalo se tak například 23. června, kdy si prohlédl frankfurtský Römer: „...odpoledne jsem šel do tzv. Römeru prohlédnout si zlatou bulu. Ta je ctihodnou starožitností. Magistrát mne poctil slavnostním přijetím v tzv. Volební místnosti.“ Kromě toho jej již dříve provedl Ludvík Vilém Bádenský po své přestavěné letní rezidenci v Rastattu, Šlik ji však zhodnotil jen krátkým deníkovým zápisem „ta se mi docela líbí.“²⁹⁾

Leopold potřeboval cestovat velmi rychle, a proto využíval nejkratších možných poštovních spojení. To mu umožnilo, aby se v kočáře dostal z Prahy k řece Rýnu v okolí Ettlingen (asi 600 kilometrů) za dva týdny (30. 5. – 12. 6.). V této době navíc setrval v Mnichově čtyři a v Augsburgu jeden den, takže vlastní cesta by mu trvala pouze devět dní. Dosáhl tedy na tehdejší dobu úctyhodné rychlosti asi 67 kilometrů denně. Pro srovnání může posloužit opět Nosticův příklad. Slezský aristokrat rozhodně do cíle své cesty nechvátal, a proto putoval se svým dvorem rychlostí pouze mezi 25 až 50 kilometry denně.³⁰⁾

V menších městech na své trase využíval Šlik možnost ubytování přímo na poštovní stanici. Úroveň „posthausů“ jej příjemně překvapila například ve Würges. Pokud však hrabě dorazil do velkých říšských svobodných měst nebo do vladařských rezidencí, pak strávil noc daleko luxusněji. V Augsburgu se ubytoval v domě císařského rezidenta, ve Frankfurtu mu další z rezidentů pronajal celý měšťanský dům. Nezávislí říšští vladaři většinou poskytli Šlikovi byt přímo ve své rezidenci, neučinil tak pouze kolínský dómský probošt. Hrabě se proto musel ubytovat v zájezdním hostinci U svatého Ducha. Zřejmě nejhorší spací materiální kulturu zažil při pobytu u rýnské armády ve vsi Baiertal.³¹⁾

tiška Karla, které se týkaly jeho dalšího pobytu v holandském Utrechtu, kam směřovala jeho kavalírská cesta. Tamtéž, zápisy z 24. 6., 20. a 30. 7. 1706.

29) V Nosticově deníku z cesty do Holandska z roku 1705 zcela převažuje turistický akcent, a proto je plný popisů měst a rezidencí, kterými jeho autor projížděl. K tomu Jiří Kubeš: Holandská cesta slezského aristokrata Kryštofa Václava z Nostic v roce 1705 (K výpovědní hodnotě barokních cestovních deníků), České Budějovice 2003 (v tisku). K citacím srov. edici deníku v příloze, zápisy ze dní 17. 6. (Rastatt) a 23. 6. 1706 (frankfurtský Römer).

30) K tomu blíže edice deníku v příloze, dále srov. J. Kubeš: Holandská cesta.

31) O fenoménu zájezdních hostinců pojednal podrobně A. Maćzak: Travel, kapitola 2 (Inns and their Hospitality). Informace o Šlikově ubytování jsou

O kvalitě jídla a pití se Šlik ve svém deníku téměř nezmiňuje, přesto zachytil její dva extrémy, které se mu během putování přihodily. Na jedné straně se jednalo o velký nedostatek potravin, který zažil při obědě na poštovní stanici někde mezi městy Koblenz a Kolín nad Rýnem, protože v tamější krajině se pod vlivem války nenacházely téměř žádné dopravní prostředky: „...takže jsem dnes [25. 7., pozn. J. K.] nemohl mít žádný pořádný oběd ... a musel jsem se spokojit jen s párem vajec.“ Ovšem druhý extrém zažil Šlik u arcibiskupského dvora v Mohuči, kde se až do brzkých ranních hodin zúčastnil oslav sňatku kurfiřtovy neteře. Množství a zejména výjimečná kvalita jídla a pití hraběte tak omráčily, že snědl a vypil více, než bylo zdravo. Následky na sebe nenechaly dlouho čekat: „Jídla bylo tolik a tak delikátního, že jsem oproti svému zvyku snědl příliš mnoho a navíc jsem vypil hodně moselského vína s kyselkou. Krátce poté, co jsem ulehl, mi začal být zle a dostal jsem bĕhavku, která mne neopustila ani celý příští den.“ Následujícího dne však hraběte čekala ještě spousta práce, protože musel s mohučským nejvyšším hofmistrem Stadionem dohodnout podrobnosti vyslání a financování mohučského jízdního pluku do Uher. Jak se mu s těžkou hlavou a problematickým žaludkem pracovalo, to se již v deníku nenachází. Nakonec byl ale velmi rád, že se do večerní audience u arcibiskupa Schönborna alespoň částečně zotavil.³²⁾

Na své cestě se Šlik důvěrně seznámil s různě složitým ceremoniálem, jenž organizoval každodenní i sváteční život na dvorech navštívených říšských vládařů. Hrabě se osobně potkával s jejich předními hodnostáři a sám se někdy aktivně účastnil dvorského života. Díky tomu, že navštívil několik vládařských dvorů v krátké době, mohl porovnávat úroveň jejich ceremoniálu, který byl v tomto prostoru velmi ovlivněn náročnými francouzskými normami. V deníku je možné zachytit i jeho negativní osobní názor na jeho přílišnou složitost u dvorů arcibiskupů v Mohuči a Trevíru, nebo naopak negativní názor na jeho nedostatek, který projevil zejména při návštěvě kardinála Sachsen-Zeits v Kolíně nad Rýnem. Jednalo se zřejmě o přirozenou reakci hraběte, jenž vyrůstal a celý život se pohyboval v barokní šlechtické středoevropské společnosti, jež byla zvyklá na určitý stupeň složitosti ceremoniálu rakouských Habsburků. Ten sice nebyl natolik vyumělkovaný

čerpány z jeho deníku. Srov. edici deníku v příloze, zápisy z 8. 6. (Augsburg), 21. 6. (Frankfurt nad Mohanem), 26. 6. (Mohuč), 9. 7. (Rastatt), 20. 7. (Würges), 21. 7. (Koblenz), 25. 7. (Warth) a 26. 7. 1706 (Kolín nad Rýnem).

32) Tamtéž, zápisy z 25. 7. a 4. 8. 1706.

jako jeho francouzská varianta, přesto se na jeho dodržování pečlivě dbalo, neboť ve svém důsledku zhmotňoval a neustále potvrzoval soudobou společenskou hierarchii.³³⁾

Pravděpodobně nejlépe poznal Šlik mohučský dvůr arcibiskupa Lothara Františka Schönborna, u něhož strávil postupně přes týden času (25. – 30. 6., 6. 7. a 4. – asi 6. 8. 1706). Do Mohuče dorazil hrabě ke svému prvnímu pobytu až 25. července večer, a proto se již ke dvoru nedostal. Uvítací audience u kurfiřta proto proběhla až druhého dne a díky ní byl Šlik oficiálně přijat ke dvoru, přičemž mu služebníci vykážali místnosti k ubytování. Celý mohučský pobyt hraběte ovlivnila Schönbornova nemoc, kvůli níž se kurfiřt ve společnosti svého velkého dvora téměř nevyskytoval, což bylo charakterizováno zejména tím, že jedl sám ve svých soukromých pokojích. Alespoň Šlik si do deníku poznamenal, že arcibiskupa viděl při uvítací audienci (26. 6.), jednou při svém jednání (27. 6.), a pak až při „dovolenkové“ audienci, jíž se mu symbolicky udělovalo povolení k přerušení pobytu u dvora (*urlaubs-audienz*, 29. 6.) Blíže mohl hrabě poznat Schönborna až při jednání dne 6. července, které proběhlo velmi neformálně. Stále ještě nemocný arcibiskup přijal Šlika ve svých soukromých pokojích: „*Jeho Kurfürstská Milost mne nechala přivést do jejich vnitřních pokojů, kde jsem jí potkal oblečenou v županu a celkem přepadlou.*“ Daleko lépe se hrabě seznámil s mohučským nejvyšším hofmistrem Janem Filipem Stadionem, s nímž vedl všechna důležitá jednání.³⁴⁾

Při svém třetím pobytu v Mohuči (4. – asi 6. 8.) se Šlik zúčastnil také části náročných oslav svatby arcibiskupovy neteře a mohl tak pozorovat

33) K roli ceremoniálu ve dvorské společnosti blíže studie Werner Paravicini: *Zeremoniell und Raum*, in: týž (hg.): *Zeremoniell und Raum*, Sigmaringen 1997, s. 11-36; Katja Hettmann: *Zeremonielliteratur*. „Ceremoniel ist eine Ordnung“, in: Ulrich Schütte u. a. (hgg.): *Erdengötter: Fürst und Hofstaat in der Frühen Neuzeit im Spiegel von Marburger Bibliotheks- und Archivbeständen*, Ausstellungskatalog, Marburg 1997, s. 43-55; pro srovnání ceremoniálu francouzských králů a rakouských Habsburků blíže Jeroen Duindam: *The court of the Austrian Habsburgs: locus of a composite heritage*, *Mitteilungen der Residenzen-Kommission der Akademie der Wissenschaften zu Göttingen* 8, 1998, č. 2, s. 39-46.

34) K mohučskému kurfiřtovi a k jeho dvoru srov. Erwin Gatz – Stephan M. Janker (Hgg.): *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648 bis 1803. Ein biographisches Lexikon*, Berlin 1990, s. 444-446, či blíže Alfred Schrockner: *Ein Schönborn im Reich: Studien zu Reichspolitik des Fürstbischofs Lothar Franz von Schönborn (1655-1729)*, Wienbaden 1978 a k citaci srov. edici deníku, zápis z 6. 7. 1706.

sváteční život mohučského dvora. Nejprve však musel dokončit svou diplomaticko-úřední misi, a proto několikrát odmítl pozvání svatebčanů do společnosti. Teprve po osmé hodině večerní se hrabě rozhodl nabídku přijmout, převlékl se a svého činu nelitoval. Byl nadšen zejména tím, že měl tu čest zahrát si s kurfiřtem a s jednou vysoce postavenou dámou jeho dvora partii blíže neurčené hazardní hry, při níž vyhrál 12 dukátů. O půl jedenácté byl pak pozván ke stolu, který služebníci prostřeli pro 56 osob. Po velmi dobrém jídle následoval tanec až do ranních hodin. O následcích Šlikovy přemrštěné konzumace jídla a pití již byla řeč. Jeho pobyt při mohučském dvoře následně ukončila tzv. odjezdová audience (*verlauffts-audienz*).³⁵⁾

Poněkud kratší dobu pobyl hrabě na návštěvě u trevírského arcibiskupa Jana Huga z Orsbecku, jehož blíže poznal při své dřívější cestě v roce 1701. Jeho dvůr pobýval v Ehrenbreitsteinu u Koblenze a Šlik zde pobýval mezi 21. a 24. červencem. Při vstupu ke dvoru narazil hrabě na příliš složitý ceremoniál, který se mu nelíbil. Do deníku si o tom napsal: „*Já jsem, stejně jako nedávno v Mohuči, proti všem ceremoniím protestoval...*“³⁶⁾ Znovu bydlel přímo u dvora a kurfiřt mu poskytl dvě audience. Při první Šlika naopak potěšilo, že trvala jeden a půl hodiny a zejména že jej stárnoucí Orsbeck přijal bez větších formalit ve svém zahradním apartmánu. Arcibiskup dával i nadále hraběti najevo svou náklonnost, což druhá strana s potěšením přijímala a oplácela: „*Měl jsem oprávněné důvody odjíždět od tohoto milého a zdatného pána se spokojeností ...Kurfiřt byl při veřejných příležitostech častokrát v mé přítomnosti a tím mi dával také najevo svou milostivou náklonnost.*“³⁷⁾

Úřední jednání zavedlo Leopolda Šlika i ke dvoru v Kolíně nad Rýnem pobývajícího kardinála Kristiána Augusta ze Sachsen-Zeits, kterého znal hrabě ještě z Vídně, kde jako rábský biskup často pobýval. Tento muž působil na místě vyhnaného arcibiskupa Josefa Klementa Bavorského dosud

35) Tamtéž, zápis ze dne 5. 8. 1706.

36) Přílišná složitost a přísnost francouzského ceremoniálu vadila v druhé polovině 80. let 17. století i Václavu Ferdinandovi Popelovi z Lobkovic, císařskému vyslanci ve Francii. Ten si na ní stěžoval v dopisech knížeti Ferdinandu Ditrichštejnovi. K tomu MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 34, sign. 19, kart. 13 (dopisy z roku 1685).

37) K trevírskému kurfiřtovi blíže E. Gatz – S. M. Janker (Hgg.): *Die Bischöfe*, s. 329-331, nebo Franz Schorn: *Johann Hugo von Orsbeck: ein rheinischer Kirchenfürst der Barockzeit; Erzbischof von Trier, Fürstbischof von Speyer, Köln 1976*. Dále srov. edici deníku, zápisy ze dní 21. – 24. 7. 1706.

velmi krátkou dobu, a to nejen z titulu své funkce tamějšího dómského probošta, ale také z vůle císaře Josefa I. a Šlik u něj strávil celkem pět dní (26. – 30. 7.) Tentokrát nebyl ubytován přímo u dvora, ale pronajal si pokoje v hostinci U svatého Ducha. Také částečně díky tomu probíhal jeho kolínský pobyt poněkud jinak, než ty předchozí. Kardinál totiž hraběte dvakrát navštívil v jeho pronajatém bytě. Dne 26. července se ohlásil na večerní návštěvu. Šlik se ho však nemohl dočkat, a tak nakonec ulehl na lože. Návštěva se následně dostavila až v 11 hodin. Druhý den strávil hrabě skoro celý u dvora, přesto za ním kardinál mezi 7. a 10. hodinou opět přijel. Šlik si poté v deníku již podruhé stěžoval na dvorský ceremoniál, tentokrát však na jeho občasný nedostatek, který jej přiváděl do nezvyklých situací, jež považoval za trapné. Hrabě přesně věděl, jak vysoká je společenská pozice jakéhokoliv arcibiskupa, natož kolínského, jenž patřil mezi nejpřednější z nich. Věděl také, jaké pocty tomuto postavení přísluší. Navíc znal způsoby chování dosavadního vyhnaného zastánce tohoto úřadu, Josefa Klementa Bavorského. Šlik očekával od dómského probošta Kristiána Augusta coby zástupce tohoto vysokého místa v soudobé hierarchii daleko důslednější dodržování ceremoniálu při návštěvách mimo rezidenci. Jeho deníkový zápis je možné interpretovat jako soukromou stížnost na nedostatečnou úroveň chování císařem dosazeného zástupce, kolínského kurfiřta: „*Kardinál...používá ve všem tak mnoho ceremonii, ale přesto je to pouze zlomek toho, co přísluší jeho důstojnosti, takže jsem se často stýděl.*“ Většinu kolínského pobytu strávil Šlik plněním své úřední mise a také tím, že se zapojil do řešení ožehavé otázky volby nového münsterského biskupa.³⁸⁾

Pojednání o Šlikově každodenním cestovním životě by nebylo úplné bez upozornění na jeho nejčastější aktivitu. Tou se po prozkoumání deníku jeví být úřední práce ve zmenšeném generálním válečném komisariátu, který hraběte na jeho cestách většinou doprovázel. Hlavní úřady se v barokní době značně zbyrokratizovaly a specializovaly. Jejich nositelé se museli

38) K postavě Kristiána Augusta ze Sachsen-Zeits srov. E. Gatz – S. M. Janker (Hgg.): Die Bischöfe, s. 318; Aloys Winterling: Der Hof der Kurfürsten von Köln 1688 – 1794. Eine Fallstudie zur Bedeutung „absolutistischer“ Hofhaltung, Bonn 1986, s. 51, 56-57 a 172; nejpodrobněji studie Hans Gerig: Der Kölner Dompropst Christian August Herzog von Sachsen-Zeits, Bischof von Raab. Seine diplomatische Tätigkeit am Niederrhein zu Beginn des Spanischen Erbfolgekriegs im Dienst der Politik Kaiser Leopolds I. 1701 – 1703, Bonn 1930. Dále edici dníku, zápisy z 26. – 30. 7. 1706.

pravidelně a poměrně dlouho věnovat práci v nich a Šlik nebyl žádnou výjimkou. Proto se v jeho deníku celkem sedmkrát objevuje zápis používající slova „*arbeit*“ v aktivním vztahu k hraběti. Například 15. června si zapsal, že „*brzy ráno jsem pracoval na svých komisiárních záležitostech*“ nebo 18. července strávil téměř celý den ve Frankfurtu nad Mohanem „*ponejvíce prací a psaním*.“ Když jej při cestách navečer dostihl kurýr s císařskými rozkazy, jež musely být urychleně vyřízeny, pracoval Šlik i v noci: „*...následující večer a velká část noci byla strávena ... prací*.“³⁹⁾

Tato „úředničina“, která řadě šlechticů na konci 16. století velmi vadila, však o století později neodmyslitelně patřila k reálnému obrazu šlechtice, jenž se nejčastěji společensky uplatňoval právě v centrální, zemské i regionální správě. Šlikovi jeho velmi dobré úřední a diplomatické schopnosti, jež prokazoval během svých misí na počátku 18. století, spolu s ochotou stát se kdykoli nástrojem císařových plánů pomohly prosadit se v centrálních úřadech u vídeňského dvora posledních Habsburků, kde v roce 1713 povýšil na nejvyššího kancléře Království českého. V jeho době se jednalo o poměrně typický vývoj uplatnění předních aristokratů s velkými ambicemi. Podobné rysy vykazovaly například kariéry Jana Václava Vratislava z Mitrovic, který se po cestách do Londýna, Haagu a jinam stal nejvyšším kancléřem Království českého, nebo Dominika Ondřeje z Kounic, jenž po misích do Londýna, Mnichova a zejména Haagu postoupil na pozici říšského vicekancléře. Důležité je v této souvislosti to, že v generaci, která působila v politice na přelomu 17. a 18. století, prošla dosud nevídaná část předních habsburských ministrů anglickou a holandskou diplomatickou zkušeností. Zprostředkovaně ji získal i Leopold Šlik, který udržoval korespondenci s vévodou z Marlborough, anglickými a holandskými diplomaty. Stal se tak jedním z mnoha českých a moravských barokních šlechticů, kterým posloužily diplomaticky a úředně zaměřené cesty jako odrazový můstek k budování další kariéry.⁴⁰⁾

39) Tamtéž, zápisy z dní 15. a 19. 6., 18. a 24. 7., 2., 4. a 5. 8. 1706.

40) Srov. K. Gutkas: Die führenden Persönlichkeiten. K byrokratizaci srov. Jaroslav Pánek: K úloze byrokratizace při přechodu od stavovské k absolutní monarchii, AUC, Phil. et hist. 3, 1989, Studia historica XXXVI, s. 75-86 a Václav Bůžek: „A tak jsem tam dlouho zdržován byl.“ Čas v životě předbělohorských rytířů, DaS 15, 1993, č. 3, s. 26-30.

Tabulka 1
Itinerář cesty Leopolda Šlika v roce 1706

Měsíc	Den	Místo noclehu	Poznámka
květen	24.	Vídeň	
	25.	Stockerau	
	26.	Slavonice	přes Bulkau
	27.	Votice	přes Jindřichův Hradec
	28. – 29.	Praha	
	30.	Cerhovice	přes Zdice
	31.	Klenčí	přes Rokycany, Plzeň, Staňkov, H. Týn
červen	1.	Řezno	přes Waldmünchen, Rötzt, Nittenau, Kürn
	2.	Saal an der Donau	
	3. – 7.	Mnichov	přes Neustadt, Geisenfeld, Hohenkammer
	8. – 9.	Augsburg	
	10.	Elchingen	přes Günzburg
	11.	Bad Cannstatt	přes Göppingen
	12. – 18.	Baiertal	15. výjezd Scheibenhardt; 17. na Rastatt
	19.	Waghäusel	přes Schrek ⁴¹⁾
	20.	Heppenheim	přes Losheim ?
	21. – 24.	Frankfurt nad Mohanem	
	25. – 29.	Mohuč	
	30.	Frankfurt nad Mohanem	
	červenec	1. – 7.	Frankfurt nad Mohanem
8.		Waghäusel	přes Heppenheim
9. – 15.		Rastatt	přes Scheibenhardt
16.		Heppenheim	přes Waghäusel
17. – 19.		Frankfurt nad Mohanem	
20.		Würges	
21. – 23.		Ehrenbreitstein	přes Montabaur; 23. návštěva Koblenze
24.		Helmeroth	přes Montabaur
25.		Warth ?	přes Freilingen, Giterodt ?, Weyerbusch
26. – 29.		Kolín nad Rýnem	
30.		Warth ?	
srpen	1. – 3.	Frankfurt nad Mohanem	
	4. – 5.	Mohuč	

41) Otazník značí, že se mi nepodařilo určit, pod jakým názvem dnes lokalita existuje.

PŘÍLOHA

Edice části cestovního deníku generálního válečného komisaře Leopolda Antonína Josefa hraběte Šlika z Pasounu a Holíče z jeho diplomaticko-úřední cesty po středoněmeckých dvorech v roce 1706 (SOA Zámrsk, RA Šliků, inv. č. 171, sign. III 3, kart. 17)

Celý text je psán úhlednou německou novogotickou kurzívou. Slova pocházející z latiny a dalších románských jazyků jsou důsledně uváděna v humanistickém písmu, které jsem pro zřetelnost proložil kurzívou. Text byl důsledně transliterován. Modernizoval jsem zejména interpunkci. Použití velkých písmen v textu zpravidla značně kolísalo, a proto jsem je sjednotil podle běžně užívaného editorského úzu tak, aby se nacházela na začátku vět, u všech osobních a místních jmen, zdvořilostních frází a titulů. Psaní slov dohromady nebo zvlášť bylo taktéž přiblíženo dnešnímu způsobu. Pro rozepisování zkratk jsem použil hranatých závorek.¹⁾

Šlikův deník je psaný v papírovém archu, jež má stránky velikosti A4, a to na výšku. Autor si pomyslně rozdělil stránku na dva vysoké sloupce, přičemž vlastní deníkové zápisy prováděl do pravého sloupce. Levý je často zcela prázdný. Nacházejí se v něm pouze poznámky o využitém poštovním spojení, jeho stanicích a marginální postřehy, které Šlik uváděl písmeny NB. Zápisy z levého sloupce jsou v edici označeny špičatými závorkami. V matematických závorkách se pak nachází průběžné foliování deníku a text, jež se v prameni vyskytoval v záhlaví, kam si vždy Šlik poznamenal probíhající měsíc a rok.

1) Srov. zásady v práci Johannes Schultze: Richtlinien für die äußere Textgestaltung bei Herausgabe von Quellen zur neueren deutschen Geschichte, Blätter für deutsche Landgeschichte 102, 1966, s. 1-11. V poslední době se těmito zásadami řídila např. edice Brigitte Stollberg-Rilinger (Hg.): Das Hofreisejournal des Kurfürsten Clemens August von Köln 1719-1745, Siegburg 2000 (shrnuje je na s. 33-34).

{fol. 1} Mein Leopoldt graff Schlik²⁾ tägliche anmerkungen nach der den 25.ten May a[m]o 1706 von Wienn genommenen abreys

{fol. 2, **Maius anni 1706**}

Ich hatte mich nach den gegen Siebenbürgen ausgeführten schwehren feldtzug kaum in etwas erholet undt die zeit gehabt meiner general-krieg *commissary function* bey hoff abzuwarthen. Als ich schon widerumb angesprochen, wurde mich nacher Bayern undt von daraus zu den hl. marggraffen von Baaden³⁾ an den Rheinstrohm zu begeben. Zwischen ma[n]cherley geschäfften aber undt etwelchen sich graüsserten ver-hindernussen hat sich meine abfertigung immer hinverzohen, bis ich endtlichen mit den zusaz an noch vieler andern insonderheit aber der haupt*commission* mit den englischen *capitaine-general* fürsten von *Marlborough*⁴⁾ das *proiect* über die heürige kriegs*operationes* von seiten des reichs undt der *allyrten* {fol. 2', **Maius anni 1706**} zu *concertiren*.

<Posten von Wienn nach Prag>

den 25.ten dieses nachmittag von Wienn abgereyest. Bey mir in meinen gefolg waren: ein junger edelmann *Roo*⁵⁾ von geschlecht, ein ambdts-*secretarius* undt auch ein *consilies*, mein *haussecretarius*, cammerdiener, page, koch undt zwey laggeyen. Ein buchhalter von *com[m]isariat* undt zwey andere *concilisten* seyn noch nachkommen beordrete. Über nacht bleibe ich zu Stockerau.

den 26.ten zu mittag zu *Eulkau* undt über nacht zu Zlawing.

2) Leopold Antonín Josef Šlik (1663-1723), druhorozený syn Františka Arnošta Šlika a jeho druhé manželky Heleny Traudischové. Srov. OSN 24, 1906, s. 678.

3) Markrabě Ludvík Vilém Bádenský (1655-1707), katolický říšský polní maršál a majitel zadluženého říšského území Baden-Baden s výstavnou rezidencí v Rastattu. K němu blíže Ernst Petrasch: Der Türkenlouis. Markgraf Ludwig Wilhelm von Baden, in: R. Waissenberger (hg.): Die Türken vor Wien. Europa und die Entscheidung an der Donau 1683, Salzburg-Wien 1982, s. 221-230.

4) John Churchill, vévoda z Marlborough (1650-1722), velitel anglických vojsk ve válce o španělské dědictví. K němu blíže Martin Kovář: Anglie posledních Stuartovců 1658-1714, Praha 1998, zejm. s. 208-209, 218-219, 237 a Vít Vlnas: Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka, Praha-Litomyšl 2001, s. 176-183, 187-190, 195-198 a mnoho dalších.

5) Blíže neurčený šlechtic.

den 27.ten auf mittag zu Neühaus, allwo der könig polnische *minister* herr general von Wakerbarth⁶⁾ mich einholet, sich zu mir in meine *chaise* sezet undt mir bis Wottiz gesellschaftt leistet, allwo ich übernachtete.

den 28.ten umb zwey uhr nachmittag auf {fol. 3, *Maius anni* 1706} Prag; ich logirte in meines hl. bruder⁷⁾ haus, worinnen mich zu bewirthen meine schwägerin,⁸⁾ von deren gütern hereingekommen ware.

den 29.ten zu Prag; ich schlichte mit herrn graffen Ernst von Waldstein⁹⁾ das mir von der hoff[ische] cammer *commitirte negotium* wegen der demselben erb eigenthumlich zu überlassenden herrschafft Bürgliz p[e]r m/100 gulden,¹⁰⁾ welche zu den heurigen feldtzug in das reich angewendet werden sollen.

<Verzeichnus der posten von Prag auf Regensburg: Horzeliz 1, Zdiz 1, Zerowiz 1, Meytha 1, Rokizan 1, Pilsen 1, Staab 1, Stankau 1, Teiniz 1, Klentsch 1, Waldtmünchen 1, S[umm]a 11>

den 30.ten nachmittag umb halbe fünff reyse ich von Prag ab undt bleibe über nacht zu Zerowiz.

den 31.ten auf mittag zu Pilsen, über nacht zu *Klentsch*.

Junius

den 1.ten auf mittag zu Rez, allda vernemme ich die erfreüliche zeitung von der den 23.ten des vergangenen durch die englisch- undt hollandische *armée* wider die {fol. 3', *Junius anni* 1706} französische bey *Tirlemont*

6) August Kryštof z Wackerbarthu získal za své služby saským kurfiřtům a polským králům pro svůj rod v roce 1708 hraběcí stav. Stal se postupně státním ministrem a generálem-polním maršálem. Na počátku 18. století působil jako sasko-polský vyslanec ve Vídni. K tomu Ernst Heinrich Kneschke: *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon*, 9, Leipzig 1930, s. 428.

7) Šlikovým starším bratrem byl František Josef (1656-1741), který vlastnil šlikovský fideikomis Kopydlno. OSN 24, 1906, s. 678.

8) Šlikovou švagrovou byla první manželka jeho bratra Sylvie Kateřina Kinská (od 1684, †1713). Tamtéž a Otakar Vinař: *Pět století Šliků*, Praha 1998, tabulka 5 na s. 174.

9) Arnošt Josef z Valdštejna (†1708), jenž působil na počátku 18. století v českých zemských úřadech. Nakrátko se stal nejvyšším hofmistrem. Srov. OSN 26, 1907, s. 341.

10) Jednalo se o komorní panství Křivoklát (německy Bürglitz), které bylo často zastavováno. V roce 1685 jej získal Arnošt Josef z Valdštejna a postupně dosáhl toho, že bylo převedeno do jeho dědičného vlastnictví. Valdštejnové drželi tento statek do roku 1733, kdy jej zdělili Fürstenberkové. K tomu tamtéž 15, 1900, s. 201.

erhaltenen herrlichen *victori*.¹¹⁾ Auf die nacht umb neün uhr nacher Regenspurg.

<Latus 11, Rez 1, Neükirchen 1, Nittenau 1, Kirn 1, Regenspurg 1, summa der 16 m[eilen] sammendtlichen posten>¹²⁾

den 2.ten zu mittag bey herren *cardinal* von Lamberg¹³⁾ gespeiset. *Confirmation* über *confirmation* der obengezeigten *victori*. Umb fünff uhr reyse ich widerumb von Regenspurg ab undt bleibe über nacht zu *Sahl*.

<Posten von Regenspurg bis München: *Sahl* 1,5, Neüstatt 1,5, *Geisenfeldt* 1,5, Hohen-cammer 2,5, München 2,5, summa 9,5>¹⁴⁾

den 3.ten zu mittag auf *Geisenfeldt*, auf die nacht zu München.

den 4.ten frühe in einer berathschlagung bey hl. graffen von Löwenstein¹⁵⁾ undt zu mittag bey ihme beym essen.

den 5.ten wie auch

den 6.ten zu München unter vielen anlauff undt manicherley geschäftten, absonderlich wegen auffbringung einiger geldt-mittel vor die *armée* an Rheinstrohm.

den 7.ten mache ich die angetragene *anticipation* p[e]r m/150 gulden richtig zu, dieser ist hl. graff von Löwenstein undt noch mehrers hl. graff

11) Jedná se o první ze dvou velkých vítězství spojeneckých vojsk v roce 1706. Anglicko-holandské pluky pod vedením vévody z Marlborough porazily francouzské sbory vedené maršálem Villeroyem ve střetnutí, jež je dnes známé jako bitva u Ramillies. Srov. i s odkazy na literaturu V. Vltnas: Princ, s. 265-266.

12) Šlik cestoval nejrychlejším poštovním spojením z Prahy do Bavorska, které vedlo přes Cerhovice, Mýto, Rokycany, Plzeň, Stod, Staňkov, Horšovský Týn, Klenčí (všechna místa dnes na území České republiky), Waldmünchen, Rötz, Neukirchen, Nittenau a Kirn do Řezna (vše dnes na území Německé spolkové republiky Bavorsko).

13) Pasovský biskup a kardinál Jan Filip z Lambergu (1652-1712, biskupem od 1690, kardinálem 1700), mimo jiné stálý zástupce císaře na říšském sněmu v Řezně. Srov. Erwin Gatz – Stephan M. Janker (Hgg.): Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648 bis 1803. Ein biographisches Lexikon, Berlin 1990, s. 255-257 a podrobněji Franz Niedermayer: Johann Philipp von Lamberg, Fürstbischof von Passau (1651-1712). Reich, Landesfürstentum und Kirche im Zeitalter des Barock, Passau 1938.

14) Z Řezna do Mnichova použil Šlik poštovní spojení vedoucí přes Saal an der Donau, Neustadt an der Donau, Geisenfeld a Hohenkammer (vše dnes na území Německé spolkové republiky Bavorsko).

15) Maxmilián Karel z Löwenstein-Wertheimu, správce v roce 1704 dobytého Bavorska. Později se stal milánským guvernérem (1711). K jeho rodu blíže E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 5, Leipzig 1930, s. 625-627.

{fol. 4, *Junius anni 1706*} *Secau*¹⁶⁾ verhülfflich undt wirdt aus nachfolgenden *fundis* zusam[m]bgetragen. Aus den iüngsthen gefundenen fürstlichen silberwerk m/32, auf einraumung des Ingolstadt und *Donauwerther* salzgefäll von der bayrischen landschafft selbst m/60 und von einen wechselherren m/40, dann auf aigene versicherung gedachten herrn graffen von *Secau* m/18. Alles auf wechsel nacher Frankfurth in gewöhnlichen kauffmanns-fristen zahlbar gesteket.

<Posten von München nach Augspurg:>

den 8.ten reyse ich umb sechs uhr morgens von München ab undt komme umb zwey nachmittag auf Augspurg. Der keyserl[ichen] *resident* zu von herr Hart¹⁷⁾ *logiret* mich in seinen haus undt zwar mit grosser gelegenheit undt *propretet*.

den 9.ten zu Augspurg. Nachmittag schike ich einen feldtkriegs-*cassir* auf der post nach Frankfurth {fol. 4', *Junius anni 1706*} umb alle dahin lauthende wexel in richtigkeit zu bringen.

<Posten von Augspurg bis Stukardt>¹⁸⁾

den 10.ten vormittag reyse ich von Augspurg ab, speise erst bey spathen abendt zu Günsburg undt übernachtete zu Elchingen.

den 11.ten zu mittag zu *Oeppingen*, über nacht zu *Canstatt*. Ich habe mich hieher undt nicht grad nacher *Stutgardt* gewendet, weillen ich keine gewisheit haben könne, ob der herzog¹⁹⁾ sich in dieser seiner *residenz* befinde. Jetzt gleich abendt schiket der hoffmarschalk herr von *Staffhorst*²⁰⁾

16) Blíže neznámý šlechtic.

17) Blíže neurčený císařský rezident.

18) Z Mnichova do Ettlíngen cestoval Šlik po poštovní trase přes Günsburg, Elchingen (obě města dnes na území Německé spolkové republiky Bavorsko), Göppingen, Bad Cannstatt a Pforzheim (dnes na území Německé spolkové republiky Bádensko-Württenbersko).

19) Eberhard Ludvík, luteránský vévoda württenberský (1677-1733), jehož rezidencí byl původně Stuttgart, ale později ji přesunul do Ludwigsburgu. Ve své době byl známý především velkým množstvím metres, jejichž finanční požadavky značně ruinovaly státní pokladnu. Nejdůležitější z nich byla Kristýna z Graevenitz, jež vedla jako „první dáma“ Württenberský dvůr celých dvacet let. Srov. OSN 26, 1907, s. 750; Heinrich Klausner: Lexikon deutscher Herrscher und Fürstenhäuser, Frankfurt am Main – Berlin 1995, s. 46 a k jeho vojenské pomoci spojencům za války blíže Max Braubach: Die Bedeutung der Subsidien für die Politik in spanischen Erbfolgekriege, Bonn-Leipzig 1923, s. 162-163.

20) Blíže neurčený člen rodu Staffhorstů usazeného od 17. století v Lünebursku. Srov. E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 8, Leipzig 1930, s. 589-590.

undt lase mir wüssen, das Se[ine] Durchleücht sich bey der *armée* befinden, auch nicht anhero kommen, wessertregen ich meine weeg morgen grad zu den hl. general-leüthe[nant]²¹⁾ forthseze werden. <NB abendts spath kombdt der hoffmarschalk hl. von *Staffhorst* noch anhero undt bleibt bis anderthalb stundt bey mir. Er gibdt mir unterschiedliche gute nachrichten.> Zu etwelcher beschwehrkichkeit meines forthkommen hab ich heüt undt gestern mit den marggraffen von *Anspach*²²⁾ undt fürsten von Oettingen²³⁾ zusammengesprochen. Diese gehen nach *Stukgard*, allwo der landtgraff von *Darmstatt*²⁴⁾ schon angelanget seyn solle umb das beylager zwischen er- {fol. 5, *Junius anni 1706*} -deüthen marggraffen undt einer *princessin* von *Darmstatt*²⁵⁾ zu vollbringen.

den 12.ten zu mittag zu Pforzheim, auf den abendt nach Ettingen. Des hl. general leüthe[nant] Durchleucht seyn eine kleine stundt von hier auf einen lusthaus Scheibenhart genan[n]dt.

<NB ich ziehe mich aus Ettingen in das dorff Beyertha, allwo das *com[m]isariat* allschon *logiret* ist>

den 13.ten vormittag auf Scheibenhart, allwo ich einen theil meiner *commission* ablege, bleibe bey deroselben beym essen undt nach diesen die unterredung bis umb neun uhr abendts forthseze.

den 14.ten eine gleichmässige unterredung vor undt nachmittag mit hochgedaht Se[inen] Durchleücht.

den 15.ten frühe morgens arbeithe ich in meinen *com[m]isariats*-geschäften, zu mittag bey den hl. hoffcammer-rath von *Vorstern*.²⁶⁾ Auf den abendt zu Ihro Durchleücht.²⁷⁾

21) Hodnost *generalleutnanta* označovala vrchního velitele nad všemi brannými silami habsburského soustátí a náležela markraběti Ludvíku Vilémovi Bádenskému až do jeho smrti na počátku roku 1707. Srov. pozn. 3.

22) Vilém Bedřich, v letech 1703 až 1723 braniborsko-ansbašský markrabě.

23) Jedná se o Albrechta Arnošta z Öttingenu (†1731), který pocházel z protestantské, od roku 1674 knížecí větve rodu. Jeho osobou tato větev vymřela. E. H. Kneschke: *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon*, 6, Leipzig 1930, s. 582.

24) Arnošt Ludvík, lantkrabě hessensko-darmstadtský (1678-1739), měl svou rezidenci v Darmstadtu a proslavil se její výraznou barokní přestavbou (kromě vlastního zámku se jednalo např. o tamější divadlo a mnoho loveckých zámků v okolí). Jeho stavební mánie přivedla zemi do velkého zadlužení. Srov. OSN 11, 1897, s. 235 a H. Klausner: *Lexikon*, s. 51-52.

25) Blíže neurčená dcera lantkraběte Arnošta Ludvíka Hessensko-Darmstadtského.

26) Blíže neučený šlechtic.

27) Pod označením *hl. marggraf* nebo *hl. general leüthe[nant]* se vždy v následujícím textu ukrývá Ludvík Vilém Bádenský, srov. pozn. 3.

den 16.ten wir vermahlen.

den 17.ten wir frühestuken mit den hl. general leüthe[nant] heüt etwas zeitlich undt führen mich Se[inen] Durchleücht nacher *Rastatt* umb mir dero gebaute *residenz* allda zu weisen. Diese gefället mir gar wohl. {fol. 5', *Junius anni 1706*}

den 18.ten Heüt nachmittag endige ich einmahl meine verrichtung mit des hl. general leüthe[nant] Durchleücht in zu weith, das selbte mir über den von Ihro Kay[serlicher] May[estatis]²⁸⁾ wegen einer hir an obern Rhein vorzunehmenden *operation* gemachten vortrag, die erlaütherung mit den *détail* dero unterhabenden kriegs-staatsgeben. Der beschaid kommet dahin an, das bey so weniger anzahl zugleich auch *incompleten* key[serlichen] undt creys-*trouppen* nicht minder reichs-*contingentien* nicht allein nichts hauptsächliches vorzunemmen, sondern auch winterquartier ienseiths Rheins zu gewinnen keine möglichkeit seye. In der that ist hiroben wenig volk undt lasset sich nicht über Rhein gehen ohne die bühler *Lipre*, *Philipsburg*, Landau undt den Schwarzwaldt zu besehen. Die zweymahl hundert tausendt gulden, welche ich theils aus Wienn, theils aus Bayern auf wexel nacher Frankfurth mitgebracht undt nunmehr richtig {fol. 6, *Junius anni 1706*} gestellet seyn, lasse ich unter die keyserliche *trouppen* undt andere in soldt oder rukstandt stehende partheyen austheilen. Es erkleket zwar nicht nach *proportion* der anforderung, dannoch bekombdt jedermänniglig etwas.

den 19.ten reyse ich umb neun uhr vormittag von Reyertheim ab nacher Schrek in des general-wachtmeister graffen *Mercy*²⁹⁾ quartier, bey diesen esse zu mittag undt nachgehendts besichtige ich die drey keyserliche *cuirassier* regimenten *Hohenzoller*, *Mercy* undt *Lobkowiz*, welche nach so vielen mangel undt *strapazzen* gleichwohl noch in zimblischen standt seyn.

28) Císař Josef I. Habsburský (1678-1711, vládl 1705-1711). K tomu Brigitte Hamannová (ed.): Habsburkové. Životopisná encyklopedie, Praha 1996, s. 180-181 či podrobněji Charles W. Ingrao: In Quest and Crisis: Emperor Joseph I and the Habsburg Monarchy, West Lafayette, Indiana 1979 (v německém překladě týž: Josef I. Der „vergessene“ Kaiser, Graz-Wien-Köln 1982).

29) Claudius Florimund Mercy (1666-1734) to ve vojenských hodnostech v habsburské monarchii dotáhl na polního maršála. Jako voják nebyl příliš úspěšný, zato se proslavil jako kolonizátor Banátu, jehož byl od roku 1720 místodržitelem. Padl jako velitel císařských vojsk v Itálii v bitvě u Parmy. K tomu OSN 17, 1901, s. 120 a V. Vlnas: Princ, zejm. s. 473, 592-593.

Auf den abendt gehe ich bis das sogenan[n]dte Waghäusel,³⁰⁾ allwo ich übernachtete undt bey guter zeit anlangendt etwas an meinen *expeditionen* arbeithe.

den 20.ten nach gehörter mess allhier bey denen *capuzinern* gehe ich auf Losheim zu den herzog von Wür- {fol. 6', *Junius anni 1706*} -tenberg,³¹⁾ welcher allda bey seinen *trouppen* auf der postirung stehet. Ich steige ohnweith seines zelt ab, werde gleich von S[eine]r Durchleücht vorgelassen undt bringe deroselben meine *com[m]ission* vor, bestehendt in zwey *puncten*: der erste, dero stetts beyzubehaltenden eysser zu der allgemeinen anliegenheit undt kräftiger beytrag zu einer bey dermahligen *favorablen coniecturen* wider den feindt vorzunehmenden *offensiven operation*; der andere wegen der von denen herzoglichen *trouppen* in Bayern verübten *excessen*. Auf das erste erklärten sich S[ein]e Durchleücht ganz *positif* undt willig undt auf das andere beliebten sie die von mir angetragene *liquidation* mittelsnechstes hirzu zu verordnenden *com[m]issarien*, nach welchen mann als dann schon übereins wurde kommen können. Ich halte mich weither nichts auf undt gehe selbten abendt noch bis auf *Heppenheim*.

den 21.ten auf mittag nach *Frankforth*, {fol. 7, *Junius anni 1706*} allwo mir der hl. *resident* von Völken³²⁾ ein aigenes haus bestellet hat. Hl. feldtmarschalk gr[aff] von Gronsfeldt³³⁾ kombdt gleich zu mir.

den 22.ten zu Frankforth, viel negotien mit denen wechslern. Zu mittag speise ich bey gedachten hl. feldtmarschalk.

30) Z Rastattu cestoval Šlik na sever do Frankfurtu nad Mohanem přes Waghäusel (dnes Německá spolková republika Bádensko-Württenbersko) a Heppenheim (dnes Německá spolková republika Hessensko).

31) Württenberský vévoda Eberhard Ludvík. Srov. pozn. 19.

32) Jiří Ludvík Völker, císařský rezident ve Frankfurtu nad Mohanem. Pocházel z frankfurtského patricijského rodu, který dosáhl v osobě Kašpara Völker, brunšvického plukovníka, právě v roce 1706 říšského šlechtického stavu. Srov. E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 9, Leipzig 1930, s. 400 a k rezidentovi blíže archiválie v MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1745, sign. 4 t, kart. 195 a inv. č. 2409, sign. III 82/17, kart. 270 (celkem 67 fol. jeho německé korespondence s Dominikem Ondřejem z Kounic z let 1699-1704).

33) František Gronsfelt, blíže neurčený císařský plukovník. Pocházel z rodu, který měl v 17. století vojenskou tradici. Jošt Gronsfelt (†1662) se proslavil jako bavorský polní maršál za Třicetileté války. Srov. Constant von Wurzbach: Biographisches Lexicon des Kaiserthums Oesterreich enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt haben 9, Wien 1879, s. 724-728.

<NB heünt lasse ich dem liefferanten Mohr, die ihme vermög *contract* schuldige, m/40 gulden bezahlen>

den 23.ten gehe ich nachmittag auf den sogenan[n]dten Remer die Guldene *bull* zu sehen. Diese ist von einer *venerablen antiquitet*. Der *magistrat* verehret mich mit einer *collation* in den sogenan[n]dten Wahlzimmer.³⁴⁾ Gegen fünff uhr langet mir eine *staffetta* von Wienn ein undt ich schike eine an den herrn churfürsten nach Maynz.³⁵⁾

den 24.ten der junge hl. graff *Vratislav*³⁶⁾ kommet hir bey mir an.

den 25.ten nachmittag umb zwey uhr reyse ich von hir ab nacher Maynz undt weillen ich etwas spath allorthen anlange wirdt, meine *audienz* bis auf morgen verschoben. Vor dieser meiner abreys schike ich meine *relationes* über das ienige, {fol. 7', *Junius anni 1706*} was ich bey den hl. marggraffen³⁷⁾ undt herzogen von Württemberg³⁸⁾ gehandelt habe, auch die beschaffenheit des hierobigen kriegsstaat an Ihro Kay[serlicher] May[estatis] durch aigene *staffetta*.

den 26.ten Ihro Churfürstl[icher Gnaden]³⁹⁾ befinden sich nicht allerdings wohl, darumb ist meiner *audienz* auf heünt verschoben worden. Nachdem

34) Frankfurt nad Mohanem byl ve Zlaté bule císaře Karla IV. v roce 1356 určen za volební město římsko-německých císařů. Od roku 1562 se toto pravidlo důsledně dodržovalo. Volební místnost se nacházela ve zdejší radnici zvané Römer na Römerbergu. Ta vznikla ve své dnešní podobě v letech 1405 až 1413 a kromě Volební místnosti obsahuje také Císařský sál s portréty všech císařů. Srov. OSN 9, 1895, s. 619-621.

35) Jedná se o velkého mecenáše a milovníka umění Lothara Františka Schönborna (1655-1729), jenž byl mohučským arcibiskupem i kurfiřtem (1695-1729) a zároveň bamberským biskupem (1694-1729). Srov. E. Gatz – S. M. Janker (Hgg.): Die Bischöfe, s. 444-446. K jeho politice podrobně Alfred Schrockner: Ein Schönborn im Reich: Studien zu Reichspolitik des Fürstbischofs Lothar Franz von Schönborn (1655-1729), Wienbaden 1978; k jeho rozsáhlému systému klientů týž: Die Patronage des Lothar Franz von Schönborn, 1655-1729, Wiesbaden 1981.

36) Mladým Vratislavem by měl být syn Šlikova švagra Jana Václava Vratislava z Mitrovic. Ovšem Jan Václav zemřel v roce 1712 bez dědiců a jeho majetek přešel na bratra Františka Karla (†1716). I on byl však bezdětný a rodinný majetek (zejména panství Jince) přešel na další rodinnou větev, konkrétně na Františka Karla (†1750). Z toho i z pozdějšího textu deníku vyplývá, že mladým Vratislavem musel být mladší bratr tohoto pozdějšího úspěšného diplomata Vratislav Maxmilián Vratislav z Mitrovic. K tomu OSN 26, 1907, s. 1004 a 1006.

37) Ludvík Vilém Bádenský. Srov. pozn. 3.

38) Württenberský vévoda Eberhard Ludvík. Srov. pozn. 19.

39) Lothar František Schönborn. Srov. pozn. 35.

der geheime rath von *Schönborn*⁴⁰⁾ des morgens bey mir gewesen undt auch ein *cavaglier* von den churfürsten mich zu *complimentiren* gekommen ist, lasset mich der churfürst ohnerachtet. Ich mit keinen *ceremonien tractirt* seyn auch das keyserl[iche] schreiben nicht schiken, sondern selbst habe übergeben wollen, als einen key[serlichen] gesandten abholen, gibt mir eine *solenne audienz*, logirt mich bey hoff. In iener verwilligen S[ein]e Churfürstl[icher] Gnaden alsogleich die von Ihro Kay[serlicher] May[estatis] angesinnte unterredung mit den hl. marggraffen nebst meiner, nur allein noch *de modo* nachdenken wollendt. Churfürst speiset selbst nicht mit. Auf der abendt in einer unterredung mit den groshoffmeister hl. von *Stadion*.⁴¹⁾ {fol. 8, *Junius anni 1706*}

den 27.ten vor der taffel eine unterredung mit Ihro Churfürstl[icher] Gnaden, welche heünt selbst darbey erscheinen. Man macht mir eine fast ohngelegene bedienung. Alle fürnembere thumherrn undt *cavaglier* besuchen mich. Auf den abendt in der gesellschaft in den schönbornischen garthen.

den 28.ten Ihro Churfürstl[icher] Gnaden befinden sich heünt ubler undt müssen *medicien* brauchen, lassen sich also den ganzen tag nicht sehen undt wirdt nur ein undt anderes durch hl. von *Stadian* *appuntiret*. Nachmittag undt den ganzen abendt schreibe ich auf die morgen zeitlich abgehende post.

den 29.ten Ihro Churfürstl[icher] Gnaden seyn heüt noch nicht so wohl, das sie offendtlich speisen könnten. Des vormittags mache ich mit den

40) Zřejmě kurfiřtův synovec, mohuřský kanovník a v letech 1705-1734 říšský vicekancléř Bedřich Karel Schönborn (1674-1746). Srov. E. Gatz – S. M. Janker (Hgg.): Die Bischöfe, s. 435-438. K němu podrobně Hugo Hantsch: Reichsvizekanzler Friedrich Karl Graf von Schönborn 1674-1746. Einige Kapitel zur politischen Geschichte Kaiser Josefs I. und Karls VI., Augsburg 1929.

41) Jan Filip ze Stadionu (1652-1741) pocházel ze starší, elsaské větve rodu. Dosáhl hodností nejvyššího kancléře a hofmistra ve službách mohuřských kurfiřtů, plnil však i různé diplomatické úkoly pro habsburské císaře. Díky tomu byl povýšen v roce 1686 do stavu svobodných pánů a následně v roce 1711 i do říšského hraběcího stavu. Tento muž majetkově expandoval také do Království českého, kde mu byl udělen v roce 1696 inkolát. Zakoupil spolu s bratrem Jiřím Jindřichem lamingenovská západočeská panství Chodov, Kouty, Trhanov a další. Srov. E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 8, Leipzig 1930, s. 584; říšsky orientovaný medailon v díle A. Schröcker: Die Patronage, s. 53-56; OSN 23, 1905, s. 1022 a nejpodrobněji česky o této osobě pojednal Jan Haubert: Rodinný archiv Stadionů (1234) 1542-1937. Inventář, Plzeň 1977, zejména s. VII-X.

groshoffmeister hl. von *Stadian* in allen meinen geschäften einen schlus, nachmittags aber nemme ich meine urlaubs-*audienz* undt nachgehendts erstatte ich die *visite* allen thumherren undt *cavagliern*, die mich besucht haben.

den 30.ten reyse ich gegen sieben uhr frühe {fol. 8', *Julius anni* 1706} von Maynz ab undt lange umb eylff uhr zu Frankforth an. Der von den *Milord Marlborough*⁴²⁾ zuruckgekommene graff *Lecheraine*,⁴³⁾ welcher meiner anderthalb tag hir gewarthe undt zu den könig *Carl*⁴⁴⁾ geschiket wirdt, S[eine]r May[estatis] die *capitulationen* von den eroberten Niederlandt undt darinnigen plätzen zuüberbringen, gehet heünt morgen weg undt hinterlasset mir ein schreiben. Mich betauret, das ich ihn nicht habe sprechen können.

Julius

den 1.ten herr gros-hoffmeister von *Stadian*,⁴⁵⁾ welcher mir annoch gestern von Maynz gefolget, speiset heünt mittag bey mir. Vor undt nach den essen finde ich mich mit ihme in verschiedenen abred undt handlungen.

den 2.ten der vorhero in *hanoverischen* diensten geweste general *d'Arteville*⁴⁶⁾ speiset bey mir zu mittag. Währenden essen kommet mir ein *courrier* von Wienn, welcher mich bey den hl. marggraffen⁴⁷⁾ gesucht hat; dieser bringet mir eine ohnversehene sehr schwehr undt *fa-* {fol. 9, *Julius anni* 1706} *-stidiose commission*, nemblichen, weilten es mit denen ungahrischen friedens-*tractaten* gar ein schlechtes aussehen habe undt ehstens widerumb zu denen waffen wirdt geschritten werden müssen, das Ihro May[estatis] bey ermanglung der aus Siebenbürgen erwarteten regimenten undt so grosser *exponierung* dero diesseithigen länder auch persohn verlangen, das ich 2 bis 3 pferdt von der hiroben an den Rheinstrohm stehenden *armée*, das ist aigenen oder *auxiliar*-völkern, zu überkommen trachten undt selbte zu wasser auf das schleüinigste hirunterbefördern solle. Gegen abendt verfüge ich mich zu den groshoffmeister herrn von *Stadian*, eröffne undt überlege mit ihn diese begebenheit.

42) John Churchill, vévoda z Marlborough. Srov. pozn. 4.

43) Hrabě Lecheraine působil na počátku 18. století jako císařský diplomat a příležitostný vyslanec ve Falci, jinak není blíže znám.

44) Španělský král Karel III. Habsburský, pozdější císař Karel VI. (1685-1740, císařem v letech 1711-1740, španělským králem od roku 1706 do roku 1714, posléze již jen titulárně). K tomu B. Hamannová (ed.): Habsburkové, s. 205-209.

45) Jan Filip ze Stadionu, srov. pozn. 41.

46) Blíže neznámý šlechtic.

47) Ludvík Vilém Bádenský, srov. pozn. 3.

den 3.ten heünt gar frühe kommt mir ein *courrier* von den hl. marggraffen über Maynz mit schreiben von deroselben auch den hl. churfürsten, mittels welcher die veranlaste zusammenkunfft allerseits beliebt undt hochbesagt Ihro Churfürstl[icher] Gnaden⁴⁸⁾ abreys auf den eingehenden diensttag vestgestellt wirdt. Selbten fertige ich nachmittag widerumb zu Ihro Durch- {fol. 9', *Julius anni 1706*} leücht ab.

den 4.ten nachmittag schike ich zwey meiner *relationen* an Ihro Kay[serlicher] May[estatis] undt verschiedene andere angelegendtliche schreiben durch eine *staffetta* nacher Wienn. Abendts erhalte ich schreiben von den hl. gros-hoffmeister *Stadian* aus Maynz, worinnen er mich berichtet, das Ihro Churfürstl[icher] Gnaden bisherige ohnpässlichkeit in ein fieber ausgeschlagen habe, selbte sich also vor gegenwärtige wochen nicht in standt finden würden die angeziehlte reys anzutretten.

den 5.ten auf die gestern von dem maynzischen hl. gros-hoffmeister erhaltene nachricht schike ich heünt morgen einen *cavaglier* namens *Mr. Roo*⁴⁹⁾ Ihro Churfürstl[icher] Gnaden über dero ohnpäslichkeit meine betaurung zu erkennen zu geben undt zugleich dero gedanken zu vernemmen, was dieselbe bey {fol. 10, *Julius anni 1706*} so gestahlt der dingen in denen bewusten *negotys* meines verhalten halber von guth ansehen. Dieselbe lassen mir hierauff durchersagt dero groshoffmeister schriftlich andtwordthen, das sie verlangen, ich möchte mir die mühe nemmen undt nochmahls zu Ihro nach Maynz kommen. Weilen dann *Mr. Roo* sich etwas spath eingefunden hat, so verschiebe ich meine dahin reys auf morgen.

den 6.ten undt lange gegen zehen uhr vormittag zu Maynz an. Ihro Churfürstl[icher] Gnaden lassen mich in ihr inneres gemach bringen, allwo ich sie in den schlaffrok undt zimlich abgemattet antraffen. Ihrer meinung über obiges gienge dahin, das ich mich zu den hl. general-leütenandt⁵⁰⁾ verfügen solle undt sie wolten ihren gros-hoffmeister von *Stadian* mit mir dahin gehen lassen umb S[eine]r Durchleücht ihre gedanken zu eröffnen. {fol. 10', *Julius anni 1706*} Als ich von der *audiencz* herauskam undt mann eben zur taffel sizen wolte, langte ein *courrier* von Wienn an, dessen von Ihro Kay[serlicher] May[estatis] an den hl. churfürsten überbrachte *expedition*, zugleich auch an mich lauthende schreiben, eine widerholung des ienigen seyn, was der den 2.ten dieses angekommene überbracht hat,

48) Mohučský kurfiřt Lothar Frantiřek Šchönborn, srov. pozn. 35.

49) Mladý šlechtic ze Šlikova doprovodu, srov. pozn. 5.

50) Ludvík Vilém Bádenský, srov. pozn. 3.

nur noch mit diesen zusaz, das höffgedacht Ihro Kay[serlicher] May[estatis] umb das churfürstlich *schönbornische* regiment eine *particularansuchung* thuen. Hirüber verfallt mann nun in eine neüe handlung, der hl. churfürst aber saumete nicht gar lang einzuwilligen, das ersagtes regiment, wann es noch auch die abschikung einiger *trouppen* nach Ungahrn ankommet, gegen die anerbothene bedingnus einer völligen schadloshaltung dahin gelassen werden solle. Umb zehen uhr abendts komme ich widerumb nacher Frankforth.

den 7.ten umb ein uhr nachmittag kommet der *courrier* von Maynz wi-
{fol. 11, *Julius anni 1706*} derumb hirdurch undt meldet sich umb meine
brieff an, welchen ich also gegen sieben uhr abendts damit nacher Wienn
abfehrtige. Heünt morgen ist auch hl. obristwachtmeister graff *Bersetti*⁵¹⁾
bey mir angelanget.

den 8.ten umb sieben uhr frühe gehe ich von Frankforth weg, umb ein
uhr komme ich auf Heppenheim, allwo ich den hl. von *Stadian*⁵²⁾ meiner
allschon erwarthendt antreffe. Nach eingenommenen mittag-mahl gehen
wir miteinander forth undt können wegen des durch den grossen regen
verschlimmertem weeg erst umb eylffe uhr abendts auf den sogenan[n]dten
Waghäusel anlangen, allwo wir das losament bey denen *capuzinern*
nemmen.⁵³⁾

den 9.ten über *Scheibenhard* umb ein uhr nachmittag auf *Rastatt*, allwo
des hl. general Durchl[eü]cht⁵⁴⁾ uns beyden in seiner neügebauten schönen
residenz eine wohnung einräumen lasset. Nachmittags mache ich deroselben
erin[n]en vertrag wegen abschikung der drey regimenten zu pferdt nach
Ungahrn. {fol. 11', *Julius anni 1706*} Dieselbe lassen es sich anfänglich
sehr zu gemüth gehen, finden sich doch endlich gar vernünfftig undt
bescheiden darein undt vermelden, das sie einen *courrier* zu einholung
eines an sie lauthendt *positiven* kayserl[ichen] befelh abschiken wollen, in
dessen aber nach meinen anerbithen das anbringen zu papier gesezt
gewärthigen.

den 10.ten abendts schiken S[ein]e Durchl[eü]cht den hoff-kriegs-rath
*Burkhardt*⁵⁵⁾ zu mir undt lassen mir mit einer gar höfflichen entschuldigung

51) Blíže neurčený šlechtic.

52) Jan Filip ze Stadionu, srov. pozn. 41.

53) Z Frankfurtu nad Mohanem mířil Šlik na jih do Rastattu po známé
cestě přes Heppenheim a Waghäusel. Srov. pozn. 30.

54) Ludvík Vilém Bádenský, srov. pozn. 3.

55) Blíže neznámý šlechtic.

vermelden, das, weil ich in obigen *speciali* als einer so wichtigen *materie* nicht einmahl ein *creditiv* von dieselbe mitgebracht hätte, sie sich zu nichts entschließen kön[n]ten, wann ich Ihro nicht meine empfangene kayserliche befelchs-schreiben vorzuzeigen mir gefallen lassen wolte. Worauf ich mich straks zu deroselben verfügte undt sothane vorwiese. Sie beharren hirauf bey der abschikung des *courriers*.

den 11.ten nachmittag halten S[ein]e Durchleücht eine *conferenz* {fol. 12, *Julius anni 1706*} mit zuziehung meiner, des hl. feldt-marschalk-leütenandt graffen von Tierheim,⁵⁶⁾ gros-hoffmeister von *Stadian* undt des vorbesagten hoff-kriegs-rath Burkhardt, in welcher obige *materie* umbständtlich *débatiret* undt das der *courrier* noch abgehen solle, bekräftiget auch der Ihro Kay[serlicher] May[estatis] über zweyerley hieroben zu unternemende *operationen* zumachende vorschlag *determiniret* wirdt.

den 12.ten heünt abendts wirdt endlich der *courrier* einmahl nach Wienn undt ein anderer in den Hag *expediret*. Vormittags bringe ich die zeit mit meinen *commissariatischen* verrichtungen zu.

den 13.ten der *courrier* nach den Hag ist gestern nicht undt erst heünt abendt abgefertiget worden. Herr general-feldtzeügmester Börner,⁵⁷⁾ welcher von Ihro Durchleücht zur berathschlagung beruffen worden, kommet anhero, wirdt also nachmittag mit selbten undt denen ienigen, welche vorgestern darbey gewesen, eine überschlag gemacht, was zu {fol. 12', *Julius anni 1706*} *attaque* eines gewissen plazes an zeügs*requisiten* undt anderen *praeparatorien* erfordert wirdt. Durch einen *expressen* berichtet mich herr baron Fuchs aus Würzburg,⁵⁸⁾ das der hl. bischoff⁵⁹⁾

56) Některý ze členů od roku 1666 hraběcího rodu Thürheimů. E. H. Kne-
schke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 9, Leipzig 1930, s. 234-235.

57) Jan Kryštof Börner, reformátor císařského dělostřelectva. Začínal jako
ševcovský učedník, aby se posléze stal generálním polním zbrojmistrem.
V. Vltnas: Princ, s. 216.

58) Jedná se o Kryštofa Arnošta Fuchse z Bimbachu a Dornheimu, minist-
tra würzburgského biskupa, který později přešel do císařských služeb a v nich
v roce 1719 zemřel. V roce 1705 byl povýšen do hraběcího stavu. E. H. Kne-
schke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 3, Leipzig 1929, s. 384
a jeho medailon podává A. Schröcker: Die Patronage, s. 44-45.

59) Würzburgským biskupem byl v letech 1699 až 1719 Jan Filip II.
Greiffenclau zu Vollraths (1652-1719). V době války o španělské dědictví byl
stálým a spolehlivým spojencem všech habsburských císařů. Srov. E. Gatz –
S. M. Janker (Hgg.): Die Bischöfe, s. 158-159.

ebenfalls in das kayserliche ansienen wegen abschikung seines dragoner regiment nacher Ungahrn gewilliget habe undt weiset dessen *commandi-*renden obristen an meine befelch.

den 14.ten den würzburgischen *expressen* giebe ich frühe umb sieben uhr seine abfertigung. Mehr als tausendt centner meel seyn mit der vorgestern abgeschikten *convoye* glücklich nacher *Landau* gebracht worden. Die nachricht von der den 6.ten dieses beschehenen übergab von *Ostende* aus die *allyrten* lauffert ein.⁶⁰⁾

den 15.ten die franzosen schreyen bey der *Dalhunder* insel über Rhein herüber, nach *Philipsburg* gekommene *deserteurs* sagen es auch aus undt ein von Basel über Rheinfeldt diesen abendt widerumb angelanger kayserlicher general-*adiutant* meldet, in der Schweiz gienge durchaus der ruff, es seye an der Etp^h ein vor sie franzosen glükliches treffen vorbey ge-
{fol. 13, Julius anni 1706} gangen undt *Prinz Eugenius* von *Savoyen*⁶¹⁾ habe darbey ein unglük gehabt. Meine geschäftt thue ich völlig ab undt beurlaube mich auf die nacht von beyden S[ein]en Durchleüchten.

den 16.ten umb sieben uhr frühe reyse ich von *Rastatt* ab undt speise zu mittag widerumb auf den Waghäusel bey denen *capuzinern*. Über nacht zu Heppenheim.⁶²⁾

den 17.ten auf mittag zu Frankforth.

den 18.ten bringe ich meistens mit arbeith undt schreiberey zu, der *Veccelli*⁶³⁾ kombdt aus Engellandt anhero undt bleibdt mir von acht uhr abendt bis mitternacht auf den hals sizen.

den 19.ten in obigen *occupationen* annoch zu Frankforth.

den 20.ten als ich schon an endt des mittag-mahl undt alles zu meiner abreys fertig ware, lasset sich ein auf der post von Wienn über *Rastatt* angekommener *perruquen-macher* anmelden. Er habe kayserliche schreiben

60) Dnes v Belgii ležící město a přístav Ostende, které se právě na počátku 18. století dostalo do rukou rakouských Habsburků. Proslavilo se zejména tím, že zde sídlila v roce 1722 císařem Karlem VI. založená rakouská Východoindická a západoindická obchodní společnost. Ta byla o něco později zrušena na nátlak námořních mocností. Rakousku patřilo město až do napoleonských válek. Srov. OSN 18, 1902, s. 926-927.

61) Princ Evžen Savojský (1663-1736), geniální vojevůdce ve službách habsburských císařů a v letech 1703-1736 prezident dvorské válečné rady. K tomu podrobně V. Vlnas: Princ.

62) Při cestě na sever využil Šlik opět cestu přes Waghäusel a Heppenheim. Srov. pozn. 30.

63) Blíže neurčený šlechtic.

undt befelch mir sothane in aigene {fol. 13', *Julius anni 1706*} handt zu übergeben. Ich lasse ihn gleich vor mich kommen undt empfangen in der that von selbten ein kayserliches handtbrieffs undt zwey andere von den fürsten von *Salm*⁶⁴⁾ undt den graffen von Sinzendorff.⁶⁵⁾ Er erwehnet darbey auf ein gemachtes sicheres anzeigen die *commission* nacher Niederlandt überkommen zu haben undt in aller geheimb abgefertiget worden zu seyn, hat auch gescheinet mir die sach gern offenbahren zu wollen, wann ich ihn nur darumb hätte fragen mögen. Annebst hat er ein schreiben an den fürst von *Marlborough*,⁶⁶⁾ welches mit denen an mich erlassenen verordtmungen eine *connexion* hat undt betrifft sothanes die aufs neüe geschöfte *resolution* von Ihro Kay[serlicher] May[estatis] vier tausendt mann zwischen reütherey undt fus-volk von der marggräfflichen *armée* nach Ungahrn kommen zu lassen. Umb drey uhr gehe ich von Frankforth weg, mein schwager der iüngere graff von *Vratislau*⁶⁷⁾ gehet mit mir. Wir bleiben über nacht zu Würges, hir ist gar gute *logirung* in den posthaus.

<Posten von Frankforth nach *Coblenz*, Königstein 1 post, Würges 1, Dietkirchen 1, *Coblenz* 2, Summa 5 posten>⁶⁸⁾

den 21.ten nemme ich mein mittagmahl zu {fol. 14, *Julius anni 1706*} *Montebaur* undt umb vier uhr komme ich auf *Coblenz* oder besser zu sagen Ehrenbraithstein. Ich lasse mich bey Ihro Churfürstl[icher] Gnaden⁶⁹⁾ anmelden undt dieselbe auch annoch vor abendts ohngeachtet. Ich gleichermassen, wie neülich zu Maynz, wider alle *ceremonien protestirt*

64) Karel Theodor Otto kníže ze Salmu (1645-1710), nejvyšší hofmistr císaře Josefa I. v letech 1705-1709. Srov. medailon v Stefan Siennel: Die Geheime Konferenz unter Kaiser Leopold I. Personelle Strukturen und Methoden zur politischen Entscheidungsfindung am Wiener Hof, Frankfurt am Main a další 2001, s. 192-193.

65) Filip Ludvík Václav ze Sinzendorffu (1671-1742), často využívaný císařský diplomat a dvorský kancléř v letech 1705-1715. K tomu OSN 23, 1905, s. 200.

66) John Churchill, vévoda z Marlborough. Srov. pozn. 4.

67) Vratislav Maxmilián Vratislav z Mitrovic, srov. pozn. 36.

68) Šlik cestoval z Frankfurtu nad Mohanem do Ehrenbreitsteinu (okrajové části Koblenze) přes Königstein (dnes Německá spolková republika Hessecko), Würges, Montabaur a Dietkirchen (vše dnes Německá spolková republika Porýní-Falc).

69) Město Koblenz patřilo trevírským arcibiskupům a kurfiřtům, kteří zde měli jednu ze svých rezidencí. V letech 1676 až 1711 seděl na arcibiskupském stolci Jan Hugo z Orsbecku (1634-1711). Srov. E. Gatz – S. M. Janker (Hgg.): Die Bischöfe, s. 329-331 a podrobněji Franz Schorn: Johann Hugo von Orsbeck: ein rheinischer Kirchenfürst der Barockzeit; Erzbischof von Trier, Fürstbischof von Speyer, Köln 1976.

habe, mit einen gefolg abholen undt auch in ihre *residenz* *logiren*. Die *audiencz* aber ware in der wohnung an den garthen, welche in die anderthalb stundt dauerte. Hochbemeldt S[ein]e Churfürstl[ichen] Gnaden finde ich zwar bey der gestahlt, wie ich sie vor fünff iahren verlassen undt von dero neüligen ohnpäslichkeit zimlich *restituïret*. Ich nemme aber gleichwohlen ab, das sie an den fües noch eine beschwehrlichkeit fühlen.

den 22.ten wirdt der tag theils mit visiten undt theils in gesellschaft mit Ihro Churfürstl[icher] Gnaden zugebracht, wobey immer ein kleines *negotium* mit unterlauffet.

den 23.ten schike ich eine *staffetta* an den kayserlichen *residenten Völker*⁷⁰⁾ nach Frankforth mit zweyen brieffen nacher *Mainz* undt *Würzburg*, welche er auf {fol. 14', *Julius anni 1706*} gleiche weis dahin befördern solle. Nachmittag besuche ich die frau von *Layen-Stodendorf*⁷¹⁾ zu *Coblentz*. Alldiweillen es hir eine so grösse beschwehrlichkeit hat umb pferdt auf die erste post nacher *Cölln* zu bekommen, so kan[n] ich

den 24.ten erst nach neün uhr von hir abreysen. Umb sieben uhr höre ich mit den churfürsten mess, nachgehendts bleibe ich mit deroselben in einer unterredung bis nach neün; da endlich die pferdt herbeygebracht undt alles fertig gemacht ware. Ich hatte billiche ursachen mich von diesen lieben undt wakern herrn mit zufriedenheit undt erkandtnus zu beurlaucken, angesehen derselbe über die offentliche erzeigungen mir bey schon offtmahliger anwesenheit auch eine gnädigste *particular affection* zu erkennen geben. Zwischen *Ehrenbraithstain* undt *Montebaur* kommet mir ein mit der über die iungst von den hl. marggraffen⁷²⁾ bey hoff gemachte vorstellungen in andtworth ab undt mir von *Rastatt* zugefertigte *courrier* entgegen. Dieser bringet in {fol. 15, *Julius anni 1706*} *substantia* mit das, das kays[erliche] hohenzollerische *cuirassier*, chur-mainzisch undt fürstl[ich] würzburgische zwey dragoner-regimenter undt von diesen leztern noch eines zu fues ohnverzöglig nacher Ungahrn abgeschiket undt von mir die anstalt zu deren schleünig undt *étappen*-mässengen forthzug, besonders aber einschiffung auf der *Donau* zu *Donauwerth*, *Ingolstatt* oder Regenspurg verfüget werden solle. Ich nemme den *courrier* mit mir auf

70) Frankfurtský rezident Jiří Ludvík Völker, srov. pozn. 32.

71) Jednalo se o Marii Žofii Schönbornovou, sestru mohučského kurfiřta Lothara Františka, která si v roce 1687 vzala Karla Kašpara von der Leyen z linie Adendorf. Srov. A. Schröcker: Die patronage, s. 81.

72) Ludvík Vilém Bádenský, srov. pozn. 3.

Malmeroth, allwo ich umb selbten mit einer zimblischen anzahl nothwendiger schreiben abzufertigen liegen, bleibe ohngeachtet ich bey gar guter zeit dahin kommen bin, der abendt folglich undt ein guter theil der nacht wirdt mit erstbesagter arbeith hingbracht undt der *courrier*

<Posten von Ehrenbraithstain bis Cölln: Malmeroth 2 posten, *Freilingen* 1, Githerodt 1, Weyerbusch 1, Warth 1,5, Cölln 2, summa 8,5>⁷³⁾

den 25.ten frühe umb fünff uhr hinwiderumb weg geschiket. Dieser hat erstlichen nacher Maynz, von dann auf Frankföth undt soforth zu des herrn general leütenandt Durchleücht⁷⁴⁾ zu gehen, sich aber allda nicht lang auffzuhalten undt mir {fol. 15', *Julius anni* 1706} widerumb nach Frankföth entgegen zu kommen. Die anzahl der mir erforderlichen pferdt undt anderes fuhrwerk ist ie tieffer in das landt hinein ie schwehler zu bekommen, auch die einkehr so schlecht, das ich heünt kein rechtes mittagmahl einnehmen kan[n] undt auf den posthaus Giterodt mich mit einen paar eyer befriedigen mus[s]. Abendts umb sechs uhr lange ich auf die sogenan[n]dte Warth, weillen ich erst bey späther nacht die statt Cölln hätte erraichen können undt allhir eine zimblisch saubere *logirung* ist, so entschlusse mich hir auszuruhen.

den 26.ten umb zehen uhr nach Cölln, meine einkehr finde ich Bey den heyligen Geist bestellet. Nachmittag lasse ich dem *cardinal* von Sachsen⁷⁵⁾ meine ankunfft wüssen undt eine stundt begehren, wann ich demselben meine auffwarthung abstaten kön[n]te. Dieser lasset mir das *compliment* durch einen *officier* erwidern undt darbey vermelden, das er *engagirt* undt so gleich fertig seye eine *visite* in seith Rheins {fol. 16, *Julius anni* 1706} auf den landt zu verrichten, wolte aber abendts selbst zu mir kommen. Ich

73) Dále putoval Šlik na sever do Kolína nad Rýnem přes Helmeroth, Freilingen a Weyerbusch (vše dnes na území Německé spolkové republiky Porýní-Falc).

74) Ludvík Vilém Bádenský, srov. pozn. 3.

75) Kolínským kurfiřtem byl sice v letech 1688 až 1723 Josef Klement Bavorský, bratr kurfiřta Maxe Emanuela, ovšem ten byl po roce 1702 ze své země vyhnán. Na jeho místo dosadil císař loajálnějšího preláta, kardinála Kristiána Augusta ze Sachsen-Zeits (†1725), o něhož se jedná právě zde. Ten pocházel sice z vedlejší linie tradičně luteránského rodu saských kurfiřtů, ale jako první z jejich členů přestoupil roku 1689 ke katolictví. Postupně se stal biskupem v Rábu (1696), kardinálem (1706) a ostřihomských arcibiskupem (1707). Bavorský vévoda Josef Klement se vrátil do Kolína až po konci války v roce 1715, kdy byl ve své funkci restituován. Srov. *E. Gatz – S. M. Janker* (Hgg.): *Die Bischöfe*, s. 210-212 a 318.

warthe seiner bis zehen uhr, lege mich endlich zu beth, er aber kombdt noch eine stundt späther vor das haus. Vergangenen nachmittag hat mich der hl. graff von Metternich, gewester chur-cöllnischer obrister-cammerer,⁷⁶⁾ undt ein iunger *baron Pollandt*⁷⁷⁾ besucht.

<NB. die hl. franzosen haben mir mit zwey partheyen, eine von fünffzig undt die andere von vier hundert mann auf den dienst gepast, hab ich also wohl gethan, das ich mich nicht bereden lassen zu wasser herunterzugehen.>

den 27.ten vormittags nach neün uhr verfühge ich mich zu den hl. *cardinal* undt verschwäze mich mit selbten bis nach zwölff, da es zeit zur taffel ist, welcher ich schon vorhero eingeladen beywohne. Die *conversation* tauret auch noch eine weil nach den essen, also das ich mich erst gegen fünff uhr nacher haus begeben kan[n]. Ich *expedire* an den hl. marggraffen eine *staffetta* umb den *ab-marche* der regimenter nacher Ungahrn nochmahls zu *pressiren*. Gegen sieben uhr besucht mich der herr *cardinal* undt bleibt bey mir bis gegen zehen, braucht aber in allen so viel *ceremonien* mit abbruch dessen, was seiner würde gebühret, das ich {fol. 16^e, *Julius anni* 1706} oft darüber ganz beschämet bin. Zu meiner grossen verdrüstlichkeit ist der landt-einnehmer, mit welchen ich mein *geldt negotium* auszugleichen habe, nicht hir undt kan[n] erst morgen umb mittag da seyn, also das ich mich wider meinen willen ein paar tag länger werde auffhalten müssen. Merkwürdig ist, das wegen der vorseyenden münsterischen wahl so grosse *geldt-summen* dahin verführet undt auch allhir bey denen wechslern bestellt worden seyn, das mann bey dennen sammendtlichen in hiesiger ganzen statt fast keines auffzutreiben kan[n].

den 28.ten besucht mich herr general Bärnsau⁷⁸⁾ undt ich den hl. undt die frau von Metternich.⁷⁹⁾ Zu mittag bey hl. *cardinal*, allwo sich der päbstliche *nuncius Piazza*⁸⁰⁾ auch einfindet. Dieser scheint in der that ein wakerer

76) Metternichové měli v 17. a 18. století velký rozrod. Zde se však jistě jedná o Jana Adolfa II. z Metternichu, tajného radu, nejvyššího komorníka a maršálka kolínského kurfiřta. Srov. E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 6, Leipzig 1930, s. 262.

77) Blíže neurčený šlechtic.

78) Bernard z Bernsau (1651-1722), generál ve službách kolínského kurfiřta. Srov. E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 1, Leipzig 1929, s. 369.

79) Jan Adolf II. z Metternichu a jeho druhá žena Anna Marie Tereza Truchsessová z Wetzhausenu. Srov. pozn. 76.

80) Julius markýz Piazza, titulární arcibiskup nazaretský, papežský nuncius v Kolíně nad Rýnem (1703-1706) a později ve Vídni (1709-1713). Srov. E. Gatz – S. M. Janke (Hgg.): Die Bischöfe, s. 634-635.

mann zu seyn, eine gewisse teütsche offenherzigkeit aber noch mehrers zu *affectiren*, dieweillen ob er schon itzundt in Pohlen gehet, gleichwohlen auch zu den *congress* des vergleichs zwischen den päbstlich- {fol. 17, *Julius anni* 1706} undt wienerischen hoff *nominirt* bleibet undt sich in guten *credit* zu sezen verlanget. Über fisch kombdt dem hl. *cardinal* von Sachsen ein schreiben aus Münster von 26.ten, wodurch er *avisirt* wirdt, das der thumbprobst *Plettenberg*⁸¹⁾ sich auch mit seinen zweyen stimmen auf die *paderbornische* seiten geschlagen. Also diese herr bischoff, derer schon würklich siebenzehnen beysammen habe, wann also die übrig auf *Osnabruk* fühlen, wäre die wahl gleich. Der hl. *cardinal*, welcher in dieser wahl-sach vor *Osnabruk* einen grossen antheil nimbt, in deme er sich dadurch eine hoffnung zu den ledig werdenden bistumb *Ollmüz* machet fallet,⁸²⁾ straks in eine unruhe undt zugleich auf die gedanken, der *nuncius* solle eine *staffetta* nacher *Rom* schiken, umb zu *praeveniren*, das mann bey, wie oben erwehnt, gleich ausfallender wahl sich mit der *decision* oder *confirmation* vor {fol. 17', *Julius anni* 1706} den bischoff von *Paderborn* nicht übereyle undt nicht mehrers Lothringen in *consideration* ziehe. Hirbey kommet annoch zu errinung, das auf obig[en] beyfall des thumbprobsten an Paderborn der kayserl[ichen] *plenipotentiarius* hl. graff von *Ek*⁸³⁾ *solenniter* zu den *capitel* gefahren undt ihme hl. bischoff von Paderborn die *exclusivam* gegeben, Hollandt mit einigen anderen herentgegen die freye wahl *garantiret* hat. Der nuntius verlangt also nach den essen, das wir miteinander in ein absonderliches gemach gehen undt den brieff nach *Rom* auffsetzen sollen. Ich mus[s] den brieff von *Munster* verdollmetschen undt den auf *Rom* mit schmidten helffen. Die *garantirung* einer freyen wahl durch die *uncatholischen* wirdt darinn besonders angezohen undt die *staffetta* noch vor abendt *expediret*. Der landt-einnehmer ist angelanget, er will die m/82

81) V Münsteru zemřel biskup Bedřich Kristián Plettenberg z Lenhausenu (1644-1706, biskupem od 1688) a rozhodovalo se o jeho nástupci. Po dlouhých bojích se nakonec biskupem stal proti vůli císaře Josefa I. paderbornský biskup František Arnold Wolf-Metternich (1658-1718, paderbornským biskupem od 1704, münsterským od 1708). K tomu E. Gatz – S. M. Janker (Hgg.): Die Bischöfe, s. 345-346 a 570-571.

82) V Osnabrücku byl biskupem Karel Josef Lotrinský (1680-1715, biskupem od 1698), jenž byl zároveň biskupem olomouckým (1695-1711) a posléze v letech 1711-1715 též arcibiskupem trevírským. Srov. tamtéž, s. 218-220.

83) Někteří z rodu (od 1693 hraběcího) Egkhů z Hungersbachu, snad Otto Honorius. K tomu tamtéž, s. 88 a E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 3, Leipzig 1929, s. 16-17.

gulden, welche das erzstift zu geben hat undt schon auf ein ganzes *quartal* verfallen seyn, vor {fol. 18, *Julius anni 1706*} die drey ubrige *anticipiren* undt begehret nur verschub bis auf morgen. Von diesen m/82 mus[s] ich nach versprechen des hoffts m/2 an einen gewissen *apostel* Zersdorff abgeben. Abendts führt mich der hl. *cardinal* in die gesellschaft zu der *abtissin* von *s[anc]t[a] Ursula*.⁸⁴⁾

den 29.ten nach denen heünt von *Munster* angekommenen briefen scheint es, das die wahl getheilet werden undt *Osnaburk* undt *Faderborn* mit 16 gegen 18 oder 17 gegen 17 stehen wirdt, also mus[s] es annoch umb die *decision* nach *Rom* lauffen undt ist wohl beschehen, das mann die fürsorg mit gestriger abschikung der *staffetta* genommen hat. Bey hl. *cardinal* speise ich widerumb zu mittag undt meine angelegenheit wegen des geldt wirdt wenigstens durch die abred mit herrn ober-einnehmer richtig gestellet.

den 30.ten die wahl zu *Münster* ist auf einlangung eines päbstlichen *mandati* bis vier wochen *proro-* {fol. 18', *Julius anni 1706*} giret worden. Die m/82 gulden von den *capitel* *anticipiret* mir der ober-einnehmer hl. *Geyer*⁸⁵⁾ mit sechs tausendt gulden paar geldt undt den überrest auf wexel nach Frankforth. Vor die drei nachfolgende quarthal bekombdt er das billiche *interesse* mit sechs vor hundert, vor mühewahlung undt *provision* aber mus[s] ich ihm annoch drey undt ein halbes vor das hundert verwilligen. Den bey mir gehabtten edelmann *Mr. Rohe*⁸⁶⁾ schike ich erstlich nach den Hag mit brieffen an den graffen von *Goes*⁸⁷⁾ undt von dannen zu den fürsten von *Marlborough*.⁸⁸⁾ Den graffen von *Vratislau*⁸⁹⁾ lasse ich hir zu Cölln, weillen er nach seines herrn bruder⁹⁰⁾ verordnung auf *Utrecht* gehen solle umb denen *exercitys* abzuwarthen auch das *ius publicum* zu hören. Undt

84) Blíže neurčená šlechtična.

85) Zřejmě Rudolf Adolf Geyer z Schoeppenburgu (†1752), v jehož rodě se předávala funkce generálního výběrčího (*general-einnehmer*) v kolínském kurfiřtství. Právě on se zasloužil o povýšení tohoto rodu do stavu svobodných pánů v roce 1743. Srov. E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 3, Leipzig 1929, s. 507-508.

86) Mladý šlechtic ze Šlikova doprovodu, srov. pozn. 5.

87) Jedná se o Jana Petra Goesse (†1716), od roku 1693 hraběte z Carlspergu a Mossburgu. V letech 1698-1707 působil jako císařský vyslanec v Haagu. K tomu E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 3, Leipzig 1929, s. 571-572.

88) John Churchill, vévoda z Marlborough, srov. pozn. 4.

89) Vratislav Maxmilián Vratislav z Mitrovic, srov. pozn. 36.

90) František Karel Vratislav z Mitrovic (†1750). Srov. pozn. 36.

nachdem ich das mittagmahl annoch bey den hl. *cardinal* eingenommen habe, {fol. 19, *Julius anni 1706*} reyse ich umb fünff uhr abendt von Cölln ab undt halte das nachtlager auf der Warth. Der kriegs-*cassier* undt buchhalter Heresmüller bleiben zuruk umb die gar zu *aggiustirende* wexel nachzubringen.

den 31.ten diese vergangene nacht kombdt mir eine *staffetta* von den *cardinal* von Sachsen;⁹¹⁾ unter anderen betrifft sothane eine neüe belegung zweyer zu den erzstiftt gehörigen dorffschafften durch chur-pfälzische *trouppen*. Dergleichen *vexationes* lasset der herr churfürst ohnaussezlich verüben undt hat besagtes erzstiftt sowohl wider ihn als Preussen seine billiche beschwehden. Ich beandworthe die schreiben frühe umb fünff uhr widerumb mit einer *staffetta*. Zu mittag speise ich etwas wenigens zu *Freylingen* undt über nacht bleibe ich zu *Dietkirchen*.⁹²⁾ {fol. 19', *Augustus anni 1706*}

den 1.ten nachmittag umb zwey uhr komme ich widerumb auf Frankforth. Diese vergangene nacht ist mir eine *staffetta* aus Bayern undt zwischen Würges undt *Dietkirchen* eine andere aus *Rastatt* eingeloffen.

den 2.ten den ganzen tag zu haus. Ich arbeithe selbst undt lasse arbeithen, damit ich morgen den *courrier*, welcher meiner allhir gewarthet, widerumb nach Wienn abfertigen könne. Indessen schike ich auff Maynz, Ettlingen undt München drey verschiedene *staffetten*.

den 3.ten vormittag eine *staffetta* an den hl. *cardinal* von *Saxen* nacher Cölln undt nachmittag *expedire* ich den *courrier* nacher Wienn. Der feldt-kriegs-*cassier* undt buchalter kommen ab; die *anticipation* ist zu Cölln auf die völlige summa der m/82 gulden richtig gemacht worden, etwas hat der *cassier* in baaren empfangen, das übrige aber auf wechsel mitgebracht. Dieweillen ich zu Maynz an- {fol. 20, *Augustus anni 1706*} noch etwelche verrichtungen übrig habe, mich auch von S[eine]r Churfürstl[icher] Gnaden⁹³⁾ beurlauben mus[s], so verfüge mich

den 4.ten dahin. Als ich umb eylff uhr mich bey S[eine]r Churfürstl[icher] Gnaden anmelden liesse, waren sie erst auffgestanden undt der ursachen so lang zu beth geglieben, weillen ihres bruders tochter die freyle gräffin

91) Dómský probošt kolínské kapituly, kardinál Kristián August ze Sachsen-Zeits, srov. pozn. 75.

92) Zpátky do Frankfurtu nad Mohanem jel Šlik po známé trase přes Freylingen a Dietkirchen. Srov. pozn. 73.

93) Mohučský kurfiřt Lothar František Schönborn, srov. pozn. 35.

von Schönborn mit den iungen graffen von *Styrum*, des gewesten kayserlichen feldt-marschalk sohn,⁹⁴⁾ gestern abendt vermählet worden undt die in den schönbornischen hoff begangene *festivitet* bis heünt morgen umb drey uhr gedauret hat. Ihro Churfürstl[icher] Gnaden entschuldigten sich, das sie bey den mittagmahl nicht wurden erscheinen können; verlangten iedennoch, das ich sogleich nach der *residenz* kommen undt mein gewöhnliches quartier beziehen möchte, liessen mich auch zugleich in die gesellschaft undt lustigkeit, die sie diesen abendt bey sich halten würden, einladen. {fol. 20', *Augustus anni 1706*} Ich ihrer hoff-statt keine ohngelegenheit machen wollendt, name es nicht an, speisete in wirthshaus undt wurde föglich erst umb halb uhr fünff mit der gebräüchlichen gelaith, von welchen ich doch einen guten theil zuruk schikte, abgehohlet undt nach einer halbstündigen *audienz* in meine *ordinari logirung* gebracht, allwo ich mich mit den hl. groshoffmeister von *Stadian*⁹⁵⁾ straks zu unserer arbeit niedersezte. Gegen acht uhr versammelten sich *cavagliers* undt *dames* in grösserer anzahl undt die einen hübscher undt besser gekleidet die anderen aber mehr *faconniret*, als ich mir niemahls hätte einbilden können. Alles sezte sich zum spiehl undt ich hatte die ehr von der partie mit Ihro Churfürstlich Gnaden undt der frau von *Oresbek*⁹⁶⁾ zu seyn undt gewanne von deroselben zehen oder zwölff dukaten. Ongeföhr umb halb uhr eylff giengemann zur taffel, diese war auf sechs undt fünffzig persohnen ge- {fol. 21, *Augustus anni 1706*} deket undt nach der taffel zum tanz. Ich bliebe bis umb drey uhr undt *retirirte* mich nachgehendts. Das essen ware so überflüssig undt so *delicat*, das ich wider meine gewonheit darinn einen *excess* noch mehrers aber durch trinken des vielen mosler-wein mit sauer wasser begienge undt kurz nachdem ich mich niedergeleget hatte übel zu

94) Arnošt Otto (1680-1754), jeden ze šesti sirotků po bývalém císařském maršálovi Heřmanu Ottovi hraběti z Limburg-Styrum, si vzal v roce 1706 za ženu Amálii Alžbětu Marii ze Schönbornu (1686-1757), dceru Melchiora Bedřicha Schönborna. V císařských službách to později dotáhl až na generála a velitele Pešti, majetkově expandoval do Uher. Srov. C. von Wurzbach: Biographisches Lexicon, 18, Wien 1883, s. 655 a E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, 5, Leipzig 1930, s. 542 a nejpodrobněji medailon v A. Schröcker: Die Patronage, s. 148-149. Autor však uvádí nesprávně datum jejich sňatku (9. 2. 1706). Šlikův deník dokládá, že se vzali 3. 8. 1706.

95) Jan Filip ze Stadionu, srov. pozn. 41.

96) Jedná se o Charlottu z Boineburgu (1658-1740), která si v roce 1669 vzala Jana Bedřicha z Orsbecku a tím získala blízký vztah k trevírskému arcibiskupovi Janu Hugovi z Orsbecku. Srov. A. Schröcker: Die Patronage, s. 59-60.

befinden anfieng undt in einen starken durchlauf verfihle, welcher mich auch den ganzen tag

den 5.ten *incommo*dirte, also das ich bis abendt zu der verlauffs-*audi*enz nicht aus den zimmer kame. Die zeit indessen brachte ich zu mit den hl. gros-hoffmeister von *Stadian* die gestern angefangene arbeithen zu vollendten. Sothane waren viererley: die bedingnussen, auf welche das churfürstliche dragoner-regiment S[eine]r Kay[serlicher] May[estatis] nach Ungahrn überlassen wirdt, über welches ein kleiner *tractat* zu papier gesezt undt von den churfürsten undt mir unterschrieben worden. 2. eine pauschhandlung über die schuldt-forderungen des churfürsten seither anno 1702 wegen unterschiedlich {fol. 21', *Augustus anni 1706*} vorgelich vier *munitions-sorten* undt den ausstandts des dero *troupen* gebührten proviandt undt *fou*rrage, beydes zusammen sich belauffendt auf einmahl hundert sechs undt fünffzig tausendt gulden, welche ich dannoch gegen abgebung richtiger undt noch gegenwärthiges iahr zahlbaren anweisungen an die vor oesterreichische länder undt freye reichs-ritterschafft (mit vorbehalt kayserlicher *ratification*) auf neünzig tausendt heruntergebracht undt ebenmässig einen *tractat* darüber errichtet habe. 3.º auf was arth undt weis künfftig hin das proviandt undt harte futter denn bey der *armée* annoch verbleibenden zwey churfürstlichen regimentern zu fues geraichet werden solle. 4.º die befriedigung des herrn groshoffmeister über seine *particular*-anforderung von 18 tausendt etlich hundert gulden, wobey er in ansehung der gleichbaldigen bezahlung ein zwey-iähriges *interesse* nachsiehet. Eine⁹⁷⁾

97) V tomto místě končí dochovaná verze Šlikova cestovního deníku.

Leopold Antonín Josef hrabě Šlik (1663-1723), kopie obrazu F. Stamparta z roku 1727 vyrobená firmou Atelier Pícek v Jičíně (1910).
(SOA Zámorsk, RA Šliků, inv. č. 852, fasc. 17)